

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Навчально-науковий інститут інноваційних освітніх технологій
Кафедра обліку та економіко-правового забезпечення АПБ

Шевчук Ірина Анатоліївна

Методика формування і аналіз фінансової звітності аграрного підприємства/ Methodology of agrarian enterprise's financial statement formation and analysis

Спеціальність: 071 – Облік і оподаткування

Магістерська програма – Облік і правове забезпечення агропромислового бізнесу

Магістерська робота

Виконала студентка групи

ОПЗзм-21

І.А. Шевчук

Науковий керівник:

к.е.н. доцент М.С. Палюх

Магістерську роботу допущено до захисту:

“ ” _____ 20 ____ р.

Завідувач кафедри

_____ Р.Ф.Бруханський

ТЕРНОПІЛЬ - 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Суть, класифікація і значення фінансової звітності в системі управління аграрного підприємства	8
1.2. Теоретичні аспекти аналізу фінансової звітності аграрного підприємства.....	20
1.3. Нормативно-правове регулювання формування фінансової звітності підприємства.....	28
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	35
2.1. Методика формування фінансової звітності аграрного підприємства.....	35
2.2. Використання інформаційних технологій у формуванні фінансової звітності аграрного підприємства	54
2.3. Міжнародні стандарти фінансової звітності та доцільність їх впровадження вітчизняними аграрними підприємствами	59
Висновки до розділу 2	63
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	65
3.1. Аналіз і оцінка фінансового стану аграрного підприємства	65
3.2. Аналіз фінансових результатів аграрного підприємства.....	78
3.3. Шляхи зміцнення фінансового стану аграрного підприємства.....	86
Висновки до розділу 3	91
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	98

ВСТУП

Постановка проблеми. Успішна діяльність підприємства в значній мірі залежить від якості, достовірності, повноти й неупередженості отримуваної інформації як про внутрішній стан підприємства, так і про зовнішні зміни умов діяльності. Головним джерелом інформації виступає фінансова звітність.

Фінансова звітність відіграє значну роль в економічному розвитку країни, оскільки інформація звітності використовується як для економічного аналізу діяльності підприємства, так і для управління ним, для накопичення та узагальнення інформації в масштабах галузі економіки, видів діяльності, усього економічного механізму країни. Тому ринкова економіка висуває високі вимоги до формування та ефективності використання показників фінансової звітності суб'єктів господарювання, глибини економічного, фінансового та стратегічного аналізу і прогнозування їх подальшого розвитку.

Метою складання фінансової звітності підприємств є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище підприємства, результати діяльності, рух грошових коштів та інші показники його діяльності.

Користувачами звітності є фізичні та юридичні особи, що потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень. Ґрунтуючись на даних обліку як системі безперервного, суцільного і суворо документального оформлення господарських операцій, звітність відображає та дає можливість оцінити результати діяльності, причини відхилень від бізнес-планів (виробничих, фінансових, стратегічних), виявити внутрішні резерви підвищення ефективності роботи окремих підприємств та в цілому економіки країни.

Інформація, яка викладена в фінансовій звітності підприємства, дозволяє виробити необхідні заходи і процедури, спрямовані на виживання підприємства в умовах конкурентної боротьби, запобігання банкрутства і фінансових невдач, лідерство в боротьбі з конкурентами, ріст економічного потенціалу підприємства, максимізацію прибутку і мінімізацію витрат, забезпечення

рентабельної роботи підприємства. Неточності у фінансовій звітності призводять до помилок у прийнятті управлінських рішень користувачами інформації, а в кінцевому рахунку – до зниження ефективності діяльності підприємств і, відповідно, рівня їх прибутковості.

Дослідження проблем і перспектив фінансової звітності актуальне й важливе в сучасних умовах господарювання, оскільки належне ведення обліку та єдиний порядок підготовки та подання фінансової звітності сприятимуть уніфікації вихідної інформації, єдиному розумінню звітних показників зовнішніми, в тому числі зарубіжними, користувачами.

Бухгалтерська звітність завжди перебувала і перебуватиме у центрі уваги науковців і практиків, оскільки вона дуже важлива для прийняття управлінських рішень і є кінцевим продуктом бухгалтерського обліку. Вагомий внесок у розробку теоретичних, організаційно-методичних та методологічних положень щодо процесу складання фінансової звітності та його удосконалення здійснили такі відомі вітчизняні науковці, як Р. Ф. Бруханський, Ф. Ф. Бутинець, Ю. А. Верига, Н. І. Верхоглядова, М. В. Корягін, В. М. Костюченко, В. П. Пантелєєв, В. В. Резникова, В. Ю. Світлична та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломного дослідження є обґрунтування теоретичних і методичних положень щодо методики формування і аналізу фінансової звітності, розробка на їх основі практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення методичних засад формування і аналізу фінансової звітності аграрного підприємства.

Для досягнення поставленої мети, що визначає зміст дослідження, в роботі було передбачено вирішити наступні завдання:

- з'ясувати суть, класифікацію і значення фінансової звітності в системі управління аграрного підприємства;
- розкрити теоретичні аспекти аналізу фінансової звітності аграрного підприємств;
- дослідити систему нормативно-правового регулювання формування фінансової звітності в Україні;

- розкрити особливості використання інформаційних технологій у формуванні фінансової звітності аграрного підприємства;
- обґрунтувати доцільність впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності вітчизняними аграрними підприємствами;
- здійснити аналіз і оцінку фінансового стану аграрного підприємства;
- провести аналіз фінансових результатів аграрного підприємства;
- обґрунтувати шляхи зміцнення фінансового стану аграрного підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів формування і аналізу фінансової звітності підприємства.

Об'єктом дослідження є методика формування і аналіз фінансової звітності підприємства ТДВ «Плодородсадник».

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є діалектичний метод узагальнення зарубіжного і вітчизняного досвіду складання та подання фінансової звітності, дослідження вчених у цій сфері знань. В процесі дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи як порівняння, аналіз, синтез, дедукція, індукція, абстрагування, системний аналіз, прогнозування та ін.

Інформаційну базу дослідження складають законодавчо-нормативні акти з питань формування фінансової звітності, монографічні дослідження і наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів, навчальні посібники, Internet-ресурси та інші наукові джерела.

Наукова новизна одержаних результатів. Результати, що одержані автором в ході дослідження і виносяться на захист, полягають у розробці теоретико-методологічних, методичних і практичних засад формування і аналізу фінансової звітності, зокрема:

- внесено пропозиції щодо вдосконалення методики формування фінансової звітності аграрних підприємств;

- доповнено систему аналізу фінансової звітності, що дозволяє отримати достовірну інформацію і приймати на її основі обґрунтовані рішення щодо поліпшення господарської діяльності підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що отримані наукові результати з теоретико-методологічного дослідження фінансової звітності підприємства збагачують методику формування і аналізу фінансової звітності конкретними методами, які сприятимуть оптимізації обліково-аналітичної роботи на підприємстві з метою формування адекватних звітних показників, а також підвищенню ефективності системи управління підприємством в сучасних умовах господарювання.

Структура і обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на ____ сторінках друкованого тексту, що містить ____ таблиць, ____ рисунків. Повний зміст дипломної роботи викладено на ____ сторінках машинописного тексту. Список використаних джерел налічує ____ позицій. Робота містить ____ додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Суть, класифікація і значення фінансової звітності в системі управління аграрного підприємства

Звітність являє собою систему взаємопов'язаних узагальнюючих показників, що характеризують фінансовий і майновий стан підприємств за звітний період. Вона є одним із важливих елементів методу бухгалтерського обліку. Складанням фінансової звітності завершується повний цикл облікової роботи на підприємстві [5, с.381].

Звітність є важливим джерелом інформації для проведення економічного аналізу, планування і прогнозування господарської діяльності підприємства. Використовуючи дані звітності, виявляють причини невиконання виробничої програми. Встановлюють невикористані резерви виробництва і намічають конкретні шляхи підвищення його ефективності, зміцнення фінансового стану підприємства. Звітність повинна забезпечити прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Звітність буває різних видів, складається і представляється у різні періоди, містить інформацію одного підприємства і декількох підприємств, призначена як для внутрішніх, так і зовнішніх користувачів (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1

Класифікація звітності підприємств

Ознаки класифікації	Види звітності підприємств
За видами обліку	оперативна, статистична, бухгалтерська (фінансова), податкова звітність
За користувачами звітної інформації	зовнішня, внутрішня
За строками складання і подання	проміжна, річна
За ступенем узагальнення зведеної інформації	підприємства, зведена, консолідована

За видами обліку звітність поділяють на оперативне, статистичну, бухгалтерську (фінансову) і податкову [5, с.381].

Оперативна звітність складається за даними оперативного обліку і містить інформацію про найбільш важливі показники за короткі проміжки часу: денний виробіток продукції та її збут, заготівля сировини і матеріалів тощо.

Статистична звітність відображає масові явища і процеси, ґрунтується на даних статистичного обліку.

Бухгалтерська звітність відображає наростаючим підсумком майнове та фінансове становище господарюючого суб'єкта, результати господарської діяльності за звітний період (місяць, квартал, рік) і ґрунтується на даних синтетичного і аналітичного обліку. показники бухгалтерської звітності узагальнюються у грошовому виразі.

Податкова звітність ґрунтується і складається за даними податкового обліку.

За строками складання і подання звітність поділяють на поточну (проміжну) і річну. Поточна звітність включає звіти за місяць (або більш короткі терміни), квартал. Річна звітність охоплює відповідні звітні форми річного звіту підприємства.

Бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період, називають фінансовою звітністю. Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [5, с.383].

Фінансова звітність є невід'ємною складовою звітності підприємств і важливим інструментом управління економікою.

Фінансова звітність, згідно з Законом України «Про бухгалтерський звітність та фінансову звітність в Україні» – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [71].

Фінансова звітність складається із затверджених Міністерством фінансів України та погоджених із Державною службою статистики України форм:

- Баланс (Звіт про фінансовий стан), форма № 1;
- Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), форма № 2; – Звіт про рух грошових коштів, форма № 3;
- Звіт про власний капітал, форма № 4;
- Примітки до річної фінансової звітності, форма № 5 з додатками: Звітність за сегментами, форма № 6 та пояснювальною запискою.

Суб'єкти малого підприємництва (далі СМП) можуть подавати фінансову звітність за формами № 1- М, № 2- М та № 1-Мс, № 2-Мс.

Кожна складова частина (компонент) фінансової звітності має власний зміст, номер за порядком, передбачає певну інформацію. Кожній формі фінансової звітності відповідає однойменний нормативний документ щодо форми звітності та загальних вимог до розкриття її статей – НП(С)БО і П(С)БО (табл. 1.2.)

Таблиця 1.2

Основні компоненти фінансової звітності підприємств та їх призначення

Компоненти фінансової звітності, № форми	Зміст	Використання інформації звітності	НП(С)БО, П(С)БО
«Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форма № 1	Наявність економічних ресурсів, які контролюються підприємством, на дату балансу; наявність джерел формування ресурсів (власного капіталу та зобов'язань)	Оцінка структури ресурсів підприємства, оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства, прогнозування майбутніх потреб у позиках, оцінка та прогнозування змін в економічних ресурсах, які підприємство, ймовірно, контролюватиме в майбутньому	НП(С) БО 1 П(С)БО 27 П(С)БО 32
«Звіт про фінансові результати (Звіт	Доходи, витрати і фінансові результати	Оцінка та прогноз: прибутковості діяльності підприємства; величини	НП(С) БО 1 П(С)БО 24

про сукупний дохід)», форма № 2	діяльності, сукупний дохід та підприємства за звітний період та прибутковість акцій власної емісії	та структури доходів та витрат	
«Звіт про рух грошових коштів», форма № 3	Генерування та використання грошових коштів	Оцінка та прогноз руху грошових коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства	НП(С) БО 1
«Звіт про власний капітал», форма № 4	Зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду	Оцінка та прогноз змін у власному капіталі	НП(С)БО 1 П(С)БО 6
«Примітки до фінансових звітів», форма № 5 з додатками	Обрана облікова політика підприємства. Інформація, яка не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але є обов'язковою за П(С)БО	Оцінка та прогноз: облікової політики, ризиків та невпевненості, які впливають на підприємство, його ресурси та зобов'язання, діяльність підрозділів підприємства. Додатковий аналіз статей звітності, необхідний для забезпечення її зрозумілості	НП(С)БО 1 П(С)БО 6 П(С)БО 7 П(С)БО 8 П(С)БО 9 П(С)БО 10 П(С)БО 12 П(С)БО 15 П(С)БО 16 П(С)БО 17 П(С)БО 30
Додаток до Приміток до річної фінансової звітності, «Інформація за сегментами», форма № 6 та пояснювальна записка	Методологічні засади формування інформації про доходи, витрати, фінансові результати, активи і зобов'язання звітних сегментів та її розкриття у фінансовій звітності	Визначення рівня ефективності за показниками пріоритетних, допоміжних звітних, допоміжних географічних сегментів. Наведення суттєвої інформації, про події, що відбулися після дати балансу, які можуть вплинути на прийняття рішення	НП(С)БО 1 П(С)БО 19 П(С)БО 29
Фінансовий звіт суб'єкта малого	«Звіт про фінансові	Оцінка та структура ресурсів підприємства,	П(С)БО 25 П(С)БО 16

підприємництва «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форма № 1-м, та № 1-мс, «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», форма № 2-м та № 2-мс	результати»	віднесеного до складу суб'єкта малого підприємництва	П(С)БО 17
--	-------------	--	-----------

Однією з основних форм бухгалтерської звітності є «Баланс» (звіт про фінансовий стан) (форма №1), який складається за даними залишку по дебету і кредиту синтетичних рахунків на початок і кінець звітного періоду, взятих з Головної книги.

Форму балансу підприємства, зміст його статей та порядок складання визначено Національним П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73 [54] та наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності» від 28.03.2013 р. № 433 [75].

Баланс (звіт про фінансовий стан) складається за формою № 1 (код за ДКУД 1801001) підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства застосовують міжнародні стандарти фінансової звітності).

Спрощені формати балансу, зміст їх статей та порядок складання суб'єктами малого підприємництва визначається П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» від 25.02.2000 р. № 39, а саме баланс (ф. № 1-м) та баланс (ф. № 1-мс).

Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату для прийняття управлінських рішень [75]. Тобто, для оцінки фінансового стану підприємства необхідна інформація, яку можна отримати з балансу.

Інформація про ресурси підприємства, які ним контролюються і принесуть економічну вигоду у майбутньому, є надзвичайно корисною, адже вона характеризує можливості створення грошових потоків у майбутньому.

Дані про власний капітал необхідні для визначення потреб у фінансових ресурсах в майбутньому та для передбачення розподілу прибутку. Інформація про зобов'язання підприємства допомагає користувачам оцінити здатність його щодо виконання своїх обов'язків перед кредиторами. За даними балансу оцінюється автономність підприємства, його ліквідність, плато- і кредитоспроможність тощо [60, с.343].

Тож проаналізувавши основні показники балансу зовнішні користувачі приймають рішення щодо інвестування даного підприємства, надання йому кредитів, постачання матеріальними ресурсами. Дані аналізу використовуються внутрішніми користувачами з метою пошуку резервів щодо підвищення ефективності господарської діяльності і зміцнення фінансового стану підприємства.

Таким чином, баланс є головним джерелом інформації для оцінки фінансового стану підприємства і на цій підставі прийняття ефективних управлінських рішень.

Важливою формою звітності є «Звіт про фінансові результати» (звіт про сукупний дохід) (форма №2), яка характеризує кінцевий результат фінансово-господарської діяльності підприємства.

Метою складання звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) є надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки та сукупний дохід підприємства за звітний період для прийняття управлінських рішень [75].

Форму звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), зміст його статей та порядок складання визначено Національним П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [54] та наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності» [75].

Спрощені формати звіту про фінансові результати, зміст їх статей та порядок складання суб'єктами малого підприємництва визначається П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» від 25.02.2000 р. № 39, а саме звіт про фінансові результати (ф. № 2-м) та звіт про фінансові результати (ф. № 2-мс).

Формування фінансових результатів у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід) підпорядковане видам діяльності підприємства. Діяльність підприємства поділяється на звичайну, яка включає операційну (основну та іншу), фінансову та інвестиційну. Крім цього, до звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) включаються результати від припиненої діяльності, тобто відображаються відповідно прибуток або збиток від припиненої діяльності після оподаткування та/або прибуток або збиток від переоцінки необоротних активів та груп вибуття, що утворюють припинену діяльність і оцінюються за чистою вартістю реалізації.

«Звіт про рух грошових коштів» (форма №3) являє собою розшифровку руху грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. підприємство розгорнуто наводить суми надходжень та видатків, що виникають в результаті відповідної діяльності [5, с.390]. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає зміст, структуру і формат цього звіту, який складають усі підприємства, крім малих підприємств.

Метою складання звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, які відбулися в грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період.

Проаналізувавши показники звіту про рух грошових коштів можна встановити, звідки (за рахунок якого виду діяльності) підприємство одержує найбільше коштів та куди їх направлено, який його загальний фінансовий стан.

«Звіт про власний капітал» (форма №4) - це звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду [54].

Метою складання звіту про власний капітал є розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Власний капітал – це один з найважливіших і найістотніших показників для підприємства. Власний капітал утворюється за рахунок двох джерел:

- внесення власниками (засновниками) грошей чи інших активів;
- накопичення суми прибутку, що залишається на підприємстві.

Для заповнення звіту про власний капітал використовують дані балансу, звіту про фінансові результати, дані аналітичного і синтетичного обліку.

До річної фінансової звітності додаються Примітки до фінансової звітності (форма №5). Вони розкривають: облікову політику підприємства; інформацію, яка не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але є обов'язковою за відповідними положеннями (стандартами); інформацію, що містить додатковий аналіз статей звітності, потрібний для забезпечення її зрозумілості і доречності [5, с.391].

Якщо метою складання і подання фінансової звітності є надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства, то метою складання приміток до річної звітності є забезпечення деталізації і обґрунтованості статей фінансових звітів.

Обсяг інформації в примітках до фінансової звітності залежить від видів діяльності підприємства, багатьох інших чинників та вимог конкретних П(С)БО.

Для суб'єктів малого підприємництва передбачений Фінансовий звіт у складі Балансу (форма №1-м) та Звіту про фінансові результати (форма №2-м) або спрощений фінансовий звіт у складі Балансу (форма №1-мс) та Звіту про фінансові результати (форма №2-мс). Зміст, форма та порядок заповнення відповідних форм визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [68].

Для заповнення відповідних форм малі підприємства використовують реєстри синтетичного та аналітичного обліку спрощеної форми обліку або діючої форми обліку для всіх підприємств.

Сільськогосподарські підприємства, крім зазначених форм фінансової звітності, складають спеціалізовану форму №50-сг «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємства». Дана форма складається із 5 розділів [54].

У розділі I «Виробництво і реалізація продукції сільського господарства і послуг» приводяться дані про кількість виробленої і реалізованої продукції, її собівартість і чистий дохід (виручку) від реалізації. Дані наводяться за окремими видами продукції рослинництва і тваринництва. Окремим рядком виділяють інформацію про реалізовані послуги в рослинництві і тваринництві та виробництво і реалізацію продукції рибництва

У розділі 2 «Витрати на виробництво продукції сільського господарства і послуг» наводиться всього витрат на виробництво продукції рослинництва і тваринництва за економічними елементами: витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; матеріальні затрати за (видами); амортизація; інші операційні витрати (у тому числі орендна плата за земельні частки (паї), майнові паї).

У розділі 3 «Державна підтримка сільського господарства» відображають інформацію про отримані підприємством кошти на підтримку та розвиток сільськогосподарського виробництва за рахунок бюджетних дотацій і податку на додану вартість.

У розділі 4 «Купівля матеріально-технічних ресурсів для виробничих потреб» наводяться дані про кількість і вартість (без урахування дотацій і ПДВ) придбаних виробничих запасів (за видами), кількість різної сільськогосподарської техніки. Окремо відображають прийняті роботи і послуги.

У розділі 5 «Баланс продукції сільського господарства» відображається кількість продукції за її видами на початок року, надходження (у т.ч. куплено) і вибуття за її напрямками та наявність на кінець року.

Форма №50-сг заповнюється на підставі даних «Звітів про витрати та вихід продукції, реєстрів синтетичного і аналітичного обліку, Головної книги, інших розрахункових таблиць і довідок.

З метою забезпечення доступності, гласності та відкритості для зацікавлених користувачів річна фінансова звітність підприємств є відкритою для опублікування, крім випадків, передбачених законодавством, а її достовірність підтверджує аудиторська організація [5, с.395].

Основною метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Користувачами фінансової звітності виступають як фізичні так і юридичні особи – суб'єкти економічної діяльності, у т. ч. керівництво підприємства, менеджери певних ланок управління підприємством, фінансово-кредитні установи, інвестори, банки, органи державної фіскальної служби, органи статистики, контрольно-ревізійна служба України, фірми – контрагенти та ін. [21, с.12].

Порядок надання фінансової звітності користувачам визначається чинним законодавством. При підготовці та поданні фінансової звітності слід дотримуватися певних вимог. Загальні вимоги, що пред'являються до фінансової звітності, викладені у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», в інших П(С)БО і методичних рекомендаціях.

У Методичних рекомендаціях щодо заповнення форм фінансової звітності висвітлюються питання розкриття інформації за окремими статтями цих форм.

У нормативно-правових актах містяться основні вимоги щодо складання фінансової звітності, які стосуються таких питань: мета, склад та елементи фінансової звітності; державне регулювання; звітний період; суб'єкти, які складають консолідовану (зведену) звітність; валюта складання фінансової звітності; порядок подання та оприлюднення фінансової звітності; інформація, яка розкривається у фінансової звітності; якісні характеристики звітності; відомості про облікову політику підприємства; виправлення помилок і зміни у фінансових звітах; контроль за дотриманням законодавства про бухгалтерський облік та фінансову звітність [21, с.13].

Варто відмітити, що норми НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» щодо складання фінансової звітності не стосуються фінансово - кредитних установ, суб'єктів малого бізнесу та бюджетних (неприбуткових) установ і організацій, а також порядку складання консолідованої звітності. Ці аспекти регламентуються іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Фінансова звітність підприємства формується з дотриманням принципів, які передбачено п. 6 П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»:

- автономності підприємства, за яким кожне підприємство розглядається як юридична особа, що відокремлена від власників; тому особисте майно і зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства;

- безперервності діяльності, що передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі;

- періодичності, що припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди з метою складання фінансової звітності;

- історичної (фактичної) собівартості, що визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання;

- нарахування та відповідності доходів і витрат, за яким для визначення фінансового результату звітного періоду слід порівняти доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. При цьому

доходи і витрати відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей;

- повного висвітлення, згідно з яким фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на рішення, що приймаються на її основі;

- послідовності, який передбачає постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності;

- обачності, згідно з яким методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;

- превалювання сутності над формою, за яким операції повинні обліковуватись відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми;

- єдиного грошового вимірника, який передбачає вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства у його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці [54].

Складанням фінансової звітності завершується обліковий цикл обробки даних засобами бухгалтерського обліку.

Для забезпечення належного порядку організації та ведення бухгалтерського обліку і складання звітності на підприємстві керівником (власником) має бути виданий наказ щодо розроблення й прийняття Положення «Про облікову політику». У разі потреби, до цього Положення можуть вноситися зміни та доповнення перевидається у новій редакції. Одним із основних елементів організації бухгалтерського обліку, який потрібно висвітлити в Положення про облікову політику підприємства, є склад його звітності (фінансової, податкової, спеціальної (щодо державного соціального страхування), статистичної, внутрішньої); перелік звітних форм; порядок затвердження та подання звітності; терміни подання звітності; відповідальні особи за подання звітності тощо.

1.2. Теоретичні аспекти аналізу фінансової звітності аграрного підприємства

З розвитком ринкових відносин зростає роль економічного аналізу як основи прийняття управлінських рішень, змінюються методики його проведення.

Аналіз фінансової звітності – це процес, який має на меті дати оцінку поточного та минулого фінансового стану та результатів діяльності підприємства. Першочерговою метою при цьому є визначення оцінок та завбачень відносно майбутніх умов діяльності підприємства.

Предмет аналізу бухгалтерської звітності базується на двох головних передумовах:

- повне розуміння моделі обліку, а також його мови, суті, значення і обмежень фінансової інформації, яка відображається у звітності, що публікується;

- отримання необхідних фактів [40, с.639].

Аналіз фінансової звітності може ґрунтуватись на двох підходах: практичному (прямому) і методологічному (непрямому). За практичного підходу передбачається, що методологія аналізу не викликає сумніву і для аналізу застосовуються відомі методологічні прийоми. За методологічного підходу обговорюють обґрунтованість та методологію аналізу, побудову звітних форм, склад інформації, що включається у звітність, методи обрахування індексів тощо.

Розрізняють аналіз звітності ретроспективний та перспективний. В результаті перспективного аналізу виявляються тенденції та закладаються в розрахунки очікувані фінансові результати.

Аналіз фінансової звітності дає змогу провести діагностику внутрішнього і зовнішнього середовища. Він є важливим елементом фінансового менеджменту і переслідує перш за все такі цілі:

- визначення фінансового стану підприємства;

- виявлення змін у фінансовому стані підприємства в просторово-часовому розрізі;
- встановлення основних факторів, що обумовлюють зміни в фінансовому стані;
- прогнозування основних тенденцій фінансового стану підприємства.

Основні напрямки аналізу залежать від цілей, які ставить перед собою користувач інформації з фінансової звітності.

Аналіз фінансової звітності – це перш за все аналіз 5-и форм фінансової звітності, що затверджені національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку:

- Балансу (Звіту про фінансовий стан) (форма № 1);
- Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2);
- Звіту про рух грошових коштів (форма №3);
- Звіту про власний капітал (форма №4);
- Приміток до фінансових звітів (форма №5).

Аналіз фінансової звітності є частиною аналізу господарської діяльності підприємства, загальну структуру якого можна представити схемою, що наведена на рис. 1.1.

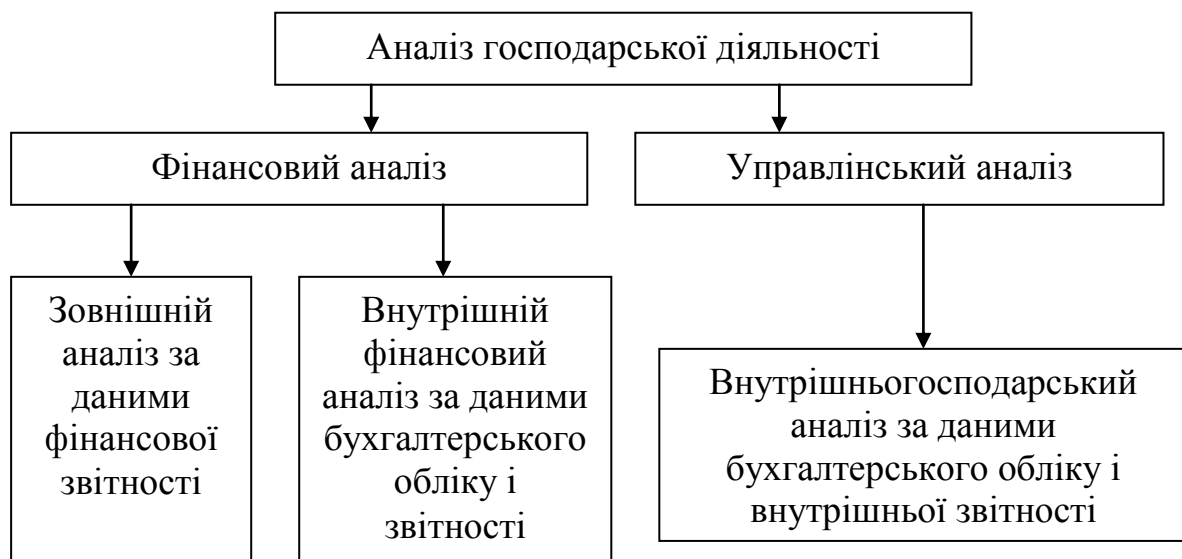

Рис. 1.1. Структура аналізу господарської діяльності

Сутність аналізу фінансової звітності полягає в застосуванні аналітичних інструментів та методів з метою виявлення суттєвих зв'язків і характеристик, необхідних для прийняття управлінських рішень. Аналіз слугує перетворенню числових даних, що є у фінансовій звітності, у необхідну для прийняття управлінських рішень інформацію.

Аналіз фінансової звітності аграрного підприємства поділяється на зовнішній і внутрішній.

Внутрішній аналіз проводиться службами організації, його результати використовуються для планування фінансового стану організації, забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності. Мета внутрішнього аналізу – встановити планомірне надходження грошових коштів і розмістити власні і позикові кошти таким чином, щоб забезпечити ефективне функціонування організації, отримання максимального прибутку і виключення банкрутства.

Зовнішній аналіз здійснюється інвесторами, банками, постачальниками матеріальних і фінансових ресурсів, контролюючими органами на основі публікованої звітності. Його мета – встановити можливість вигідного вкладення коштів, щоб забезпечити максимальний прибуток і мінімізувати комерційні та фінансові ризики.

Аналізуючи фінансову звітність, користувач спочатку визначає абсолютні показники, а потім при за допомогою аналітичної обробки переходить до відносних показників – фінансових коефіцієнтів.

Методики проведення аналізу фінансової звітності залежить від поставлених цілей, від різних факторів інформаційного, методичного, кадрового і технічного забезпечення.

Як свідчить практика, аналіз фінансової звітності здійснюється у два етапи:

- експрес-аналіз фінансового стану або попередня оцінка;
- деталізований аналіз фінансового стану.

Основною метою проведення експрес-аналізу є проста оцінка майнового стану та ефективності розвитку підприємства.

Мета деталізованого аналізу – більш глибока характеристика майнового і фінансового стану сільськогосподарського підприємства, результатів його діяльності в минулому році (періоді), а також можливостей розвитку на перспективу.

Саме деталізований аналіз фінансової звітності дає змогу оцінити фінансовий стан підприємства, його майновий стан, ступінь підприємницького ризику (можливість погашення зобов'язань перед третіми особами), достатність капіталу для поточної діяльності і короткострокових інвестицій, потребу в додаткових джерелах фінансування, здатність до нарощування капіталу, раціональність використання позикових коштів, ефективність діяльності підприємства загалом.

У загальному вигляді поглиблений аналіз фінансової звітності включає в себе такі складові:

1. Попередній огляд економічного і фінансового стану суб'єкта господарювання (характеристика загальної спрямованості фінансово-господарської діяльності).

2. Оцінка і аналіз економічного потенціалу суб'єкта господарювання:

2.1. Оцінка майнового стану (вертикальний і горизонтальний аналіз балансу, аналіз якісних зрушень у майновому положенні).

2.2. Оцінка фінансового стану (оцінка ліквідності, оцінка фінансової стійкості).

3. Оцінка і аналіз фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання (оцінка обсягу продажів, аналіз структури доходів, аналіз структури витрат, аналіз прибутку, аналіз рентабельності, оцінка фінансової стійкості, оцінка платоспроможності) [90, с.143].

Досліджуючи методи аналізу фінансової звітності аграрних підприємств, доцільно виділити шість основних:

- горизонтальний аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом;

- вертикальний аналіз – визначення структури підсумкових фінансових показників із виявленням впливу кожної позиції звітності на результат у цілому;

- трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з низкою попередніх періодів і визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показника, очищеної від випадкових впливів та індивідуальних особливостей окремих періодів. За допомогою тренду формують можливі значення показників у майбутньому, отже, ведеться перспективний прогностичний аналіз;

- аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розрахунок стосунків між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язаних показників;

- порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками підприємства, підрозділів і міжгосподарський аналіз показників даного підприємства з показниками конкурентів і середніми господарськими даними;

- факторний аналіз – аналіз впливу окремих чинників на результативний показник за допомогою детермінованих або стохастичних прийомів дослідження [60, с.342-343].

Дослідження теоретичних основ економічного аналізу фінансової звітності свідчить про наявність декількох підходів до послідовності проведення аналізу:

- від розрахунку і оцінки узагальнюючих показників ефективності використання капіталу, вивчення його складу і структури до оцінки платоспроможності і фінансової стабільності організації;

- від загальної характеристики і оцінки активів та їх джерел до оцінки платоспроможності, фінансової стійкості та ефективності використання активів;

- від аналізу фінансових результатів до загальної оцінки динаміки і структури статей бухгалтерського балансу, фінансової стійкості та ліквідності, ефективності діяльності організації;

- від аналізу формування капіталу, його розміщення, оцінки платоспроможності, фінансової стабільності до аналізу ефективності використання капіталу та основних чинників формування і зміни фінансового становища;

- від аналізу та ліквідності, структури і вартості капіталу до аналізу оборотності оборотних засобів, прибутковості організації, перспективного фінансового аналізу та оцінки беззбитковості [89, с. 241].

Технологічний процес аналізу фінансової звітності залежить від поставлених завдань, які можуть бути різними (зокрема це прогнозування майбутніх умов і результатів, виявлення проблем управління підприємством, оцінка діяльності керівництва, вибір напрямків інвестування тощо).

Варто відмітити, що велика кількість вітчизняних сільськогосподарських підприємств виявилася не готовими до нових фінансових умов формування прибутковості. Насамперед, це пояснюється браком досвіду функціонування підприємств за ринкових умов і недостатнім рівнем підготовки спеціалістів, що знаються на особливостях фінансової діяльності підприємств. За таких умов став об'єктивним процес погіршення фінансового стану підприємств і навіть припинення їх діяльності. Це, своєю чергою, призвело до погіршення фінансового стану сільськогосподарських підприємств.

Проведення оперативного і якісного аналізу фінансової звітності дасть змогу сільськогосподарському підприємству виявити резерви покращання його фінансового стану, підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності.

Оцінці фінансового стану підприємства потрібно нині приділяти особливу увагу.

Етапи, за якими доцільно проводити аналіз фінансового стану сільськогосподарського підприємства, наведено на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Основні етапи аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств

Аналіз фінансового стану сільськогосподарських підприємств здійснюється на основі співставлення фактичних і нормативних значень основних показників. Найбільш важливі показники для здійснення діагностики фінансового стану сільськогосподарського підприємства та їх нормативні значення наведено в табл. 1.3.

Послідовність аналізу фінансового стану сільськогосподарського підприємства включає в себе збір необхідних даних, їх обробку, розрахунок показників зміни статей фінансових звітів, розрахунок фінансових коефіцієнтів, порівняльний аналіз значень фінансових коефіцієнтів із нормативними значеннями, аналіз зміни фінансових коефіцієнтів, формулювання висновків стосовно фінансового стану сільськогосподарського підприємства.

Таблиця 1.3

Основні показники для аналізу фінансового стану аграрних підприємств*

Показник	Нормативне значення
Показники фінансової стійкості	
1. Коефіцієнт автономії	> 0,5
2. Коефіцієнт фінансової стійкості	0,6 – 0,7
Показники ліквідності	
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,8
3. Коефіцієнт покриття	2
Показники ділової активності	
1. Обертання кредиторської заборгованості, дні	до 15 днів
2. Обертання дебіторської заборгованості, дні	до 10 днів
3. Тривалість операційного циклу	до 30 днів
4. Тривалість фінансового циклу	до 20 днів
Показники рентабельності	
1. Коефіцієнт рентабельності продукції	> 0,2
2. Рентабельність власного капіталу	> 0,15
3. Рентабельність основного капіталу	> 0,1
4. Коефіцієнт рентабельності основної діяльності	> 0,8

*Складено автором на основі джерел 61, 96, 90.

Отже, до основних завдань аналізу фінансової звітності належить: оцінка фінансової стійкості підприємства та дослідження рентабельності; дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами; об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стабільності підприємства; оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності; визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

1.3. Нормативно-правове регулювання формування фінансової звітності підприємства

Система нормативно-правового регулювання фінансової звітності – це сукупність нормативно-правових документів, у яких закріплені положення, що регулюють або впливають на організацію, підготовку, складання та подання фінансової звітності з метою покращення якості інформаційного забезпечення користувачів [98].

Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку в Україні представлена такими рівнями:

1. Закони, що регламентують основи здійснення господарської діяльності підприємств, організацій і установ, відповідні підзаконні нормативні акти.
2. Закони, що регламентують безпосередньо порядок ведення обліку та складання звітності в Україні.

В зарубіжних країнах питання державного регулювання бухгалтерського обліку також регламентовані у прийнятих законах та інших нормативних документах. Так, Закон про бухгалтерську справу, ухвалено у Великобританії, Бельгії, Швеції, Іспанії. У Франції діє Загальний план ведення бухгалтерії, у Німеччині – Закон про бухгалтерські директиви. Не залежно від назви нормативного документа, всі вони регулюють на державному рівні питання ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

3. Нормативні документи, що регламентують особливості та аспекти ведення обліку та складання звітності – положення (станданти) бухгалтерського обліку, плани рахунків бухгалтерського обліку та інші нормативні акти (накази, інструкції та ін.), що приймаються центральними органами спеціальної компетенції (Міністерством фінансів України, НБУ, Держкомстатом України та іншими відомствами).

4. Методичні рекомендації з ведення бухгалтерського обліку, що розробляються і затверджуються для роз'яснення певних аспектів ведення обліку та складання звітності, або з врахуванням особливостей та потреб певних видів діяльності.

6. Робочі документи щодо організації та ведення бухгалтерського обліку та застосування облікової політики, що приймаються власником підприємства на підставі нормативних документів, розроблених і затверджених органами держави.

7. Нормативні документи щодо морально-етичного регулювання бухгалтерської діяльності, що розробляються професійними організаціями бухгалтерів та аудиторів.

До нормативних актів першого рівня належать: Закони України, укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, які закріплюють обов'язковість одноманітного ведення бухгалтерського обліку всіма суб'єктами господарювання, основні вимоги щодо його організації, правила та процедури ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Головним нормативним актом, якому повинні відповідати усі інші, є Конституція України, потім Закони України і підзаконні акти центральних органів державної влади (міністерств і відомств), що діють на всій території держави.

Окрім того, регіональні органи державної влади і місцевого самоврядування, видають нормативні акти (рішення місцевих рад), що діють лише в межах адміністративно-територіальних одиниць (село, місто, район, область). Нижчою ланкою в системі нормативних актів є локальні нормативні акти, що приймаються безпосередньо на підприємствах власником чи уповноваженим органом (накази «Про облікову політику», «Про комерційну таємницю» й ін.).

Аналізуючи особливості національних систем обліку, можна констатувати, що вітчизняній моделі характерне жорстке регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності, яке проявляється у розробці та запровадженні методологічного та методичного забезпечення.

Правові основи з питань складання фінансової звітності регламентуються Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». В

ст.6 Закону визначено, що державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності здійснюється з метою:

- створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів;

- удосконалення бухгалтерського обліку і фінансової звітності [71].

Цим Законом визначено, що національні П(С)БО є основним нормативно-правовим документом у системі регулювання бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання, який визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам.

В ст. 71 Господарського кодексу України передбачено, що облік і звітність підприємства здійснюється відповідно до вимог ст. 19 Господарського Кодексу та інших нормативно-правових актів. Ст. 19 Господарського кодексу України передбачає, що усі суб'єкти господарювання, відокремлені підрозділи юридичних осіб, виділені на окремий баланс, зобов'язані вести первинний (оперативний) облік результатів своєї роботи, складати та подавати відповідно до вимог закону статистичну інформацію та інші дані, а також вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно із законодавством. Держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю суб'єктів господарювання у сфері збереження та витрачання коштів і матеріальних цінностей суб'єктами господарських відносин – за станом і достовірністю бухгалтерського обліку та звітності [15].

Податковим кодексом України визначено, що платники податків зобов'язані в установленому порядку вести облік доходів і витрат, складати звітність, що стосується обчислення податків і зборів (ст.16 ПКУ) [66].

Таким чином, законодавством України передбачено, що усі суб'єкти господарювання зобов'язані вести бухгалтерський облік і складати та подавати встановлені форми звітності. Звітність дозволяє визначати становище підприємства серед аналогічних підприємств на ринку товарів, робіт, послуг.

При Міністерстві фінансів України створено Методологічну раду з бухгалтерського обліку, яка здійснює організацію та розробку проектів національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, інших нормативно-правових актів щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності тощо. Методологічною радою з бухгалтерського обліку розроблено Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, які затверджені наказами Міністерства фінансів України.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО) – це нормативно-правовий акт, затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам [71].

В Україні введено в дію два національних П(С)БО, тридцять два П(С)БО, ПБО «Податкові різниці» та наказ Міністерства фінансів України «Про Примітки до річної фінансової звітності» № 302 від 29.11.2000 р., який прирівнюється до положень. Усі накази Міністерства фінансів щодо бухгалтерського обліку та складання звітності підлягають реєстрації у Міністерстві Юстиції України, після чого вони вводяться в дію.

Разом з тим фахівці зазначають, що низькі законодавчі вимоги до якості фінансової звітності визначають державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні неефективним [98].

Прямий вплив на якість вітчизняної фінансової звітності здійснює держава шляхом законодавчого регулювання процесу ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності і визначення вимог до інформації, що у такій звітності міститься. Однак її вплив не визначається дієвим механізмом контролю за якістю звітності, в тому числі з встановлення відповідальності (кримінальних або штрафних санкцій) за шахрайство, фальсифікацію, викривлення та недостовірність облікових даних.

Як показує міжнародний досвід, найбільші успіхи у боротьбі з фальсифікацією фінансової звітності досягнуті в США, де ще у 80-х рр. XX ст.

створена національна комісія з шахрайства у фінансовій звітності (COSO). В 1992 р. була сформована асоціація незалежних сертифікованих бухгалтерів з виявлення шахрайства у фінансовій звітності (ACFE) [98]. В 2002 році в США було прийнято Закон Сарбейнса-Окслі, з впровадженням якого різко скоротилося число подібного роду економічних злочинів. Відсутність такого закону в Україні багато в чому визначається довірою до аудиторської практики як засобу підтвердження якості показників, що формуються в бухгалтерському обліку і представлені у фінансовій звітності.

Вирішення проблем недосконалості системи нормативно-правового регулювання процесів складання та подання фінансової звітності в Україні є одним із беззаперечних напрямів покращення якості фінансової звітності, прозорості та достовірності облікових та звітних даних для користувачів на шляху адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу для прискорення інтеграції економіки нашої країни в світову спільноту.

Аналіз чинної системи нормативно-правового регулювання фінансової звітності в Україні дає змогу стверджувати, що її можна визначити як один із додаткових резервів підвищення ролі та інформативності фінансової звітності у процесі прийняття рішень, а тісна кореляція проблем національної фінансової звітності з низькою офіційною відповідальністю підприємств за її якість потребує удосконалення за такими напрямками, як:

1. Розробка національної Концептуальної основи фінансової звітності, яку необхідно прийняти у вигляді регулюючого документа, що орієнтований на захист інтересів зовнішніх користувачів.

2. Підвищення вимог до якості фінансової звітності шляхом законодавчого закріплення суворої відповідальності за достовірність, репрезентативність та релевантність її показників для користувачів на рівні нормативного регулювання.

3. Визначення економічних стимулів для підприємств, фінансова звітність яких містить повну, правдиву та неупереджену інформацію, що відповідає всім якісним характеристикам та принципам фінансової звітності.

4. Використання облікових методів та аналітичних процедур, що дозволяють реконструювати ретроспективні дані фінансової звітності, діагностувати їх за допомогою аналітичних показників на предмет відповідності їх як бази для прийняття рішень вимогам користувачів. Цьому сприятиме використання міжнародних стандартів і досвіду у сфері регулювання та удосконалення форм і методів розкриття облікової інформації у звітності.

Необхідність подальшого реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності, відповідно до вимог ринкової економіки і МСФЗ, є важливим спільним завданням, яке повинно об'єднати сьогодні зусилля науковців, державних органів влади і професійних організацій для подальшого розвитку теорії і практики складання фінансової звітності, що надаватиме переваги вітчизняним підприємствам у процесі залучення інвестицій, розвитку реального сектора економіки, забезпечення економічного зростання та інтеграції України у ЄС.

Висновки до розділу 1

Таким чином, фінансова звітність є важливим інструментом управління економікою і невід'ємною складовою звітності підприємств. Вона містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансова звітність складається із затверджених Міністерством фінансів України та погоджених із Державною службою статистики України форм: Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф. № 1); Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (ф. № 2; Звіт про рух грошових коштів, (ф. № 3); Звіт про власний капітал (ф. № 4); Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5) з додатками: Звітність за сегментами (ф. № 6) та пояснювальною запискою.

Аналіз фінансової звітності – це процес, який має на меті дати оцінку поточного та минулого фінансового стану та результатів діяльності підприємства. Він є важливим елементом фінансового менеджменту і

переслідує перш за все такі цілі: визначення фінансового стану підприємства; виявлення змін у фінансовому стані підприємства; встановлення основних факторів, що обумовлюють зміни в фінансовому стані; прогнозування основних тенденцій фінансового стану підприємства. Основні напрямки аналізу залежать від цілей, які ставить перед собою користувач інформації з фінансової звітності.

Система нормативно-правового регулювання фінансової звітності являє собою сукупність нормативно-правових документів, у яких закріплені положення, що регулюють або впливають на організацію, підготовку, складання та подання фінансової звітності з метою покращення якості інформаційного забезпечення користувачів.

Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою: створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів; удосконалення бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Разом з тим слід зазначити, що низькі законодавчі вимоги до якості фінансової звітності визначають державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні недостатньо ефективним.

Вирішення проблем недосконалості системи нормативно-правового регулювання процесів складання та подання фінансової звітності в Україні є одним із беззаперечних напрямів покращення якості фінансової звітності, прозорості та достовірності облікових та звітних даних для користувачів на шляху адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу для прискорення інтеграції економіки нашої країни в світову спільноту.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Methodика формування фінансової звітності аграрного підприємства

Обліковий процес завершується складанням фінансової звітності про господарську діяльність підприємства. Правові основи з питань складання фінансової звітності регламентуються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Державне регулювання фінансової звітності в Україні здійснюється з метою створення єдиних правил складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств.

Звітність – це система показників у формі таблиці, які відображають обсяг і результати діяльності підприємства. Фінансова звітність визначена НП (С)БО 1 як бухгалтерська звітність і відображає фінансовий стан підприємства та результати його діяльності за звітний період. Метою такої звітності є забезпечення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів, які покладаються на неї як на основне джерело фінансової інформації під час прийняття економічних рішень.

Усі рішення, які зазвичай приймають користувачі фінансових звітів, ґрунтуються на оцінці здатності підприємства генерувати грошові кошти, часу, необхідного для цього та ймовірності надходження грошових коштів. Проте, якщо фінансова звітність не буде доречною, достовірною, зрозумілою, то висновки та прийняті рішення будуть неефективні та не точні.

Для того, щоб фінансова звітність була зрозумілою користувачам, вона повинна містити дані про:

- підприємство (назву, організаційно-правову форму, місцезнаходження, короткий опис діяльності; назву органу управління якому підпорядковується підприємство);

- дату звітності або звітного періоду. Якщо період, за який складено фінансовий звіт, відрізняється від звітного періоду, передбаченого Положенням (стандартом), то причини і наслідки цього повинні бути розкриті у примітках до фінансової звітності;
- валюту звітності і одиницю виміру. Якщо валюта звітності відрізняється від валюти, в якій ведеться бухгалтерський облік, то підприємство повинно розкрити причини цього і методи, які були використані для переведення фінансових звітів з однієї валюти в іншу;
- облікову політику підприємства і її зміни (тобто принципів оцінки статей звітності, методів обліку щодо окремих статей звітності);
- іншу інформацію, розкриття якої передбачено відповідними положеннями.

Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» встановлені такі вимоги до її якості:

- дохідливість. Інформація, яка надається у фінансових звітах, повинна бути дохідлива і розрахована на однозначне тлумачення її користувачам за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації,
- достовірність. Інформація, наведена у фінансовій звітності, повинна бути достовірною, не містити помилок та перекручень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності,
- порівнянність. Фінансова звітність повинна надавати можливість користувачам порівнювати: фінансові звіти підприємства за різні періоди і фінансові звіти різних підприємств. Таке порівняння дає змогу оцінити динаміку розвитку підприємства і його місце на ринку. Для забезпечення порівнянності у кожному фінансовому звіті необхідно наводити всю числову інформацію за попередній період способом, який дозволяє зіставляти її з даними за звітний період.
- доречність. Фінансова звітність повинна містити лише доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити

минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому.

Послідовність складання фінансової звітності на підприємстві ТДВ «Плодорозсадник» є багатоетапним процесом (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Етапи підготовки, складання і подання фінансової звітності на досліджуваному підприємстві ТДВ «Плодорозсадник»

№	Етапи підготовки	Послідовність робіт
1	2	3
1	Вивчення змін і доповнень до Законів і нормативно-правових актів	Вивчення працівниками бухгалтерій нових нормативно-правових документів, змін і доповнень до чинних Законів і нормативних документів, що зазвичай стосуються змісту, структури і порядку складання та подання звітності
2	Проведення річної інвентаризації	Підготовка головним бухгалтером наказу по підприємству, установі про інвентаризацію товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів та розрахунків, визначення складу робочих інвентаризаційних комісій, строків проведення і визначення результатів інвентаризацій з відображенням на рахунках бухгалтерського обліку
3	Перевірка і уточнення показників періодичної і річної звітності	Перевірка та уточнення показників періодичної і річної звітності на предмет їх порівнянності. Необхідність такої перевірки виникає у зв'язку з тим, що окремі закони та нормативно-правові документи вводяться у дію не з дати їх затвердження, а з початку попередніх звітних періодів, а також у зв'язку із структурними змінами на підприємстві
4	Проведення переоцінки необоротних і оборотних активів	Необхідно здійснювати переоцінку активів: дооцінка і уцінка основних засобів.
5	Узгодження доходів і витрат, що відносяться до звітного періоду	Узгодження доходів і витрат звітного періоду. Однією з умов забезпечення реальності даних є дотримання принципу погодженості доходів і витрат, що відносяться до звітного періоду. Тому необхідно нарахувати відповідні резерви, що передбачені наказом про облікову політику, відкоригувати ті, які були створені, але не використані у звітному періоді, і їх залишки не переходять на наступний фінансовий рік. Списати витрати майбутніх періодів, у частині що відноситься до звітного періоду і відобразити усі доходи, які сприяли отриманню прибутку звітного року. Закрити усі операційні (номінальні) рахунки, які мають відношення до звітного періоду
6	Завершення аналітичного обліку і підготовка даних для синтетичного обліку	Завершити записи на рахунках аналітичного обліку, скласти у необхідних випадках оборотні відомості за субрахунками до синтетичних рахунків. Така робота необхідна як для забезпечення достовірності даних, так і для заповнення форм звітності

Продовження таблиці 2.1

1	2	3
7	Завершення записів у Головній книзі і узгодження даних аналітичного і синтетичного обліку	Завершити записи у Головній книзі і скласти за синтетичними рахунками Головної книги зведену сторінку Головної книги при журнальній формі обліку для впевненості дотримання подвійного запису, або оборотно-сальдову відомість. Вивірити дані оборотної відомості за синтетичними рахунками з оборотними відомостями за аналітичними рахунками чи реєстрами аналітичного бухгалтерського обліку
8	Взаємоузгодженість показників фінансової звітності	Перевірити взаємоузгодженість показників фінансової звітності у межах окремих форм і між окремими формами. Методика узгодженості показників звітності розроблена Міністерством фінансів України і може зазвичай уточнюватися та доповнюватися міністерствами, відомствами з урахуванням відомчої звітності
9	Розгляд і затвердження річної фінансової звітності	Розглянути і затвердити річну фінансову звітність відповідно до установчих документів підприємств, установ
10	Подання фінансової звітності із супровідним листом	Подати фінансову звітність із супровідним листом за адресами, згідно з Порядком подання фінансової звітності

Важливим моментом підготовки до складання річного звіту є закриття в кінці року операційних, зібрано-розподільних та інших рахунків і субрахунків з обліку витрат і доходів.

Процедура закриття рахунків ТДВ «Плодорозсадник» включає наступні етапи:

1. Списання собівартості робіт (послуг) з рахунку 234 «Допоміжні виробництва»;
2. Закриття рахунків 91 «Загальновиробничі витрати»;
3. Списання собівартості готової продукції;
4. Закриття рахунків доходів і витрат операційної та іншої операційної діяльності;
5. Закриття рахунків інших доходів і витрат;
6. Закриття рахунку 79 «Фінансові результати», визначення чистого прибутку (збитку).

Перед складанням річної звітності ТДВ «Плодорозсадник» обов'язково проводить повну інвентаризацію господарських засобів, їх джерел, стану

розрахунків з дебіторами і кредиторами згідно Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого наказом Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 р., зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 30.10.2014 р. за № 1365/26142. Суми статей балансу за розрахунками з фінансовими, податковими органами повинні бути погоджені з ними і відрегульовані. Повну інвентаризацію проводити в максимально наближені до складання річного звіту строки (з 1 жовтня до 1 січня).

Відмінність між квартальним і річним балансом полягає в тому, що перший складають за даними поточного обліку, а показники річного балансу обов'язково підтверджуються результатами інвентаризації, що забезпечує їх достовірність.

Необхідною частиною при підготовці до складання річної фінансової звітності є перевірка відповідності даних бухгалтерського обліку з наявними первинними обліковими документами.

Одночасно перевіряється, чи всі наявні первинні документи знайшли своє відображення в бухгалтерському обліку. У разі необхідності первинні облікові документи повинні бути відновлені до складання звітності.

Всі оброблені бухгалтерією документи первинні документи перед складанням звітності повинні бути перевірені на їх відповідність затвердженим формам. Документи, за якими не передбачені типові форми, повинні бути затверджені наказом про облікову політику підприємства.

Звітним періодом складання фінансової звітності на досліджуваному підприємстві є календарний рік. Проміжна (місячна, квартальна) звітність, яка охоплює певний період, складається наростаючим підсумком з початку звітного року. Перший звітний період новоствореного підприємства може бути меншим за 12 місяців, але не може бути більшим за 15 місяців. Звітним періодом підприємства, що ліквідується, є період з початку року до моменту ліквідації.

Підприємства повинні подавати річну фінансову звітність:

- органам до сфери управління яких вони належать;
- трудовим колективам на їх вимогу;

- власникам (засновникам) відповідно до установчих документів;
- органам виконавчої влади та іншим користувачам відповідно до законодавства.

Відповідні органи під час перевірки поданої на їх адресу звітності встановлюють правильність оформлення звіту і звітних даних; наявність всіх звітних форм взаємозв'язок і погодженість між окремими показниками.

Затвердження звітності підприємства відповідним органом оформляється актом (висновком) у якому дається також оцінка діяльності підприємства щодо підвищення ефективності його діяльності.

Баланс та інші форми звітності підписують керівником підприємства і головним бухгалтером, у випадку відсутності на підприємстві бухгалтерської служби, - керівником спеціалізованої організації, які виконували роботу по веденню бухгалтерського обліку і складанню звітності.

Особи, які підписали звітність, несуть повну відповідальність за достовірність звітних показників.

Склад та форми фінансової звітності ТДВ «Плодорозсадник» визначені П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Форми бухгалтерської фінансової звітності та терміни її подання підприємства ТДВ «Плодорозсадник»

Назва форми звітності	Код форми	Терміни подання (до якого числа)
1	2	3
Баланс (Звіт про фінансовий стан)	Форма №1	Квартальна форма подається не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним періодом, річна – не пізніше 28 лютого наступного за звітним року
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	Форма №2	Квартальна форма подається не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним періодом, річна – не пізніше 28 лютого наступного за звітним року
Звіт про рух грошових коштів	Форма №3	Річна форма подається не пізніше 28 лютого наступного за звітним року
Звіт про власний капітал	Форма № 4	Річна форма подається не пізніше 28 лютого наступного за звітним року
Примітки до річної фінансової звітності	Форма № 5	Річна форма подається не пізніше 28 лютого наступного за звітним року

На ТДВ «Плодорозсадник» грошові показники фінансової звітності відображають в тис. грн. без десяткового знака.

Під час подання бухгалтерської звітності та її камеральної перевірки мають місце випадки виявлення помилок, допущених під час складання звітів. Виявлені помилки виправляються на підприємстві записами за 31 грудня звітного року. Це і є завершальним етапом складання річного фінансового звіту.

Розглянемо детальніше методику формування фінансової звітності на підприємстві ТДВ «Плодорозсадник».

Форму № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) без перебільшення можна назвати підсумковою оцінкою загального господарського стану підприємства ТДВ «Плодорозсадник» на кінець звітного періоду (календарного року). Адже в цьому документі користувачі фінансової звітності знайдуть повну і достовірну інформацію про активи, зобов'язання і власний капітал суб'єкта господарювання: склад і структуру його майна, ліквідність і оборотність активів, розмір власного і позикового капіталу. Подібні відомості дуже важливі для того, щоб прийняти правильні та ефективні управлінські або інвестиційні рішення.

Зміст і форма Балансу та загальні вимоги до розкриття його статей визначаються НП(С)БО 1. При формуванні балансу цей норматив застосовують підприємства, організації та інші юридичні особи всіх форм власності, за винятком банків і бюджетних установ.

Бухгалтерський Баланс (Звіт про фінансовий стан) (додаток) складається на основі бухгалтерських записів, які підтвержені відповідними первинними документами. Перед складанням Балансу необхідно звірити дані на аналітичних рахунках з даними на відповідних синтетичних рахунках - звіряються початкові та кінцеві сальдо та обороти за звітний період.

З метою зіставності фінансових звітів різних періодів у Балансі наводиться інформація на початок та на кінець звітного періоду. Дані на початок періоду переносяться в Баланс з попереднього річного звіту, а дані за

кінець за періоду – переносять в Баланс з Головної книги, у якій згруповані дані поточного періоду.

Структурною одиницею балансу є стаття – елемент фінансового звіту, який повинен відповідати критеріям, визначеним у НП(С)БО 1. Наприклад, для того, щоб підприємство могло визнати ту чи іншу статтю балансу, необхідно виконати такі умови: активи і зобов'язання відображають у балансі, лише коли підприємство може достовірно їх оцінити й очікує в майбутньому збільшення або зменшення пов'язаних із ними економічних вигод. Власний капітал відображають одночасно з активами і зобов'язаннями, що призводять до його зміни.

Статті Балансу повинні бути узгодженими та дорівнювати залишкам на аналітичних та синтетичних рахунках у Головній книзі на кінець звітного періоду.

Статті Балансу згруповані в розділи - три в Активі Балансу та чотири у Пасиві. Особливістю Балансу є рівність підсумкових сум Активу та Пасиву, тобто підсумок активів Балансу повинен дорівнювати сумі зобов'язань та власного капіталу (рис. 2.1).

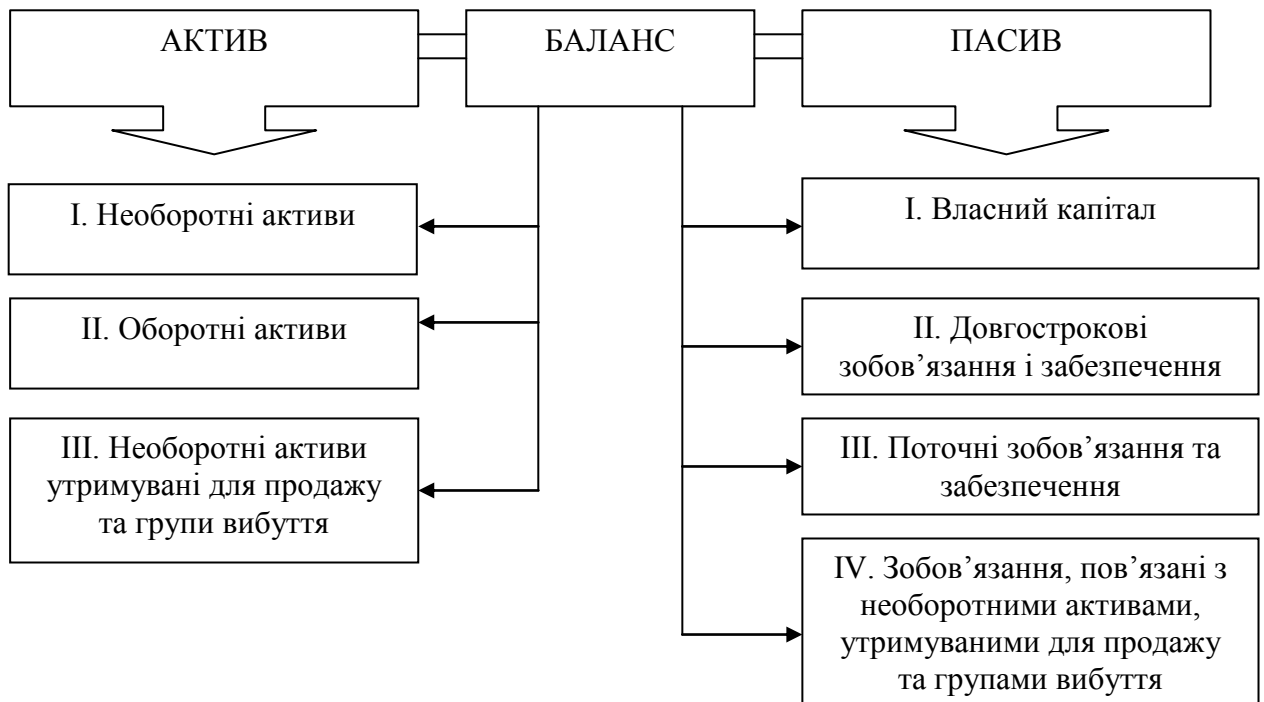

Рис. 2.1. Склад статей Балансу (Звіту про фінансовий стан)

Одним із найпоказовіших звітів, що показують діяльність підприємства за звітний період, є **Звіт про фінансовий результат (сукупний дохід)**. Порядок його формування та відображення займає центральне місце у всій системі обліку, адже саме за показниками фінансового результату отримується інформація про прибуток чи збиток підприємства.

Мета складання цього звіту – надати користувачам повну, достовірну та об’єктивну інформацію про доходи, витрати, прибутки та збитки від діяльності підприємства за звітний період.

Питання визначення і розрахунку фінансових результатів підприємства і відображення цих показників у Звіті про фінансові результати сьогодні стають дедалі актуальнішими з огляду на глобалізацію економічних процесів, відбуваються у суспільстві, а також поступове запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності.

В Україні Звіт про фінансові результати – одна з регламентованих форм фінансової звітності, що підлягає обов’язковому поданню юридичними особами у складі річної та проміжної (квартальної) фінансової звітності.

На даний момент Звіт про фінансові результати складається з 4 розділів:

- розділ I «Фінансові результати»;
- розділ II «Сукупний дохід»;
- розділ III «Елементи операційних витрат»;
- розділ IV «Розрахунок показників прибутковості акцій».

На досліджуваному підприємстві ТДВ «Плодорозсадник» він складається наростаючим підсумком з початку року (додаток Б).

Структура I розділу звіту про фінансові результати надає інформацію про доходи і витрати з точки зору власника підприємства і розглядає прибуток в основному як джерело розподілу власникам (нарахування і сплати дивідендів тощо); усі витрати, пов’язані з отриманням доходу звітного періоду, включаючи і податок на прибуток, вважає витратами звітного періоду.

Дохід повинен відображатись у звіті про фінансові результати, коли внаслідок господарської операції збільшуються економічні вигоди у вигляді

надходження активів або зменшуються зобов'язання, що призводить до зростання власного капіталу (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків власників).

Витрати визнаються у звіті про фінансові результати:

- на момент зменшення активу або збільшення зобов'язання, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власникам) за умови, що оцінка витрат може бути достовірно визначена;

- на основі систематичного та раціонального їх розподілу (наприклад у вигляді амортизації) протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди, пов'язані з використанням відповідного активу;

- негайно, якщо економічні вигоди не відповідають або перестають відповідати визнанню їх як активу балансу.

Доходи і витрати включаються до складу звіту про фінансові результати на підставі принципів нарахування та відповідності.

Доходи, витрати, прибутки і збитки у звіті про фінансові результати поділяються за видами діяльності, функціями та елементами операційних витрат.

У вітчизняному законодавстві зазвичай передбачено складання звіту про фінансові результати у вертикальному форматі та на багатоступінчастій основі. Тобто розрахунок прибутку за період проводиться поетапно.

Форма № 3 – Звіт про рух грошових коштів – звіт, який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді (місяць, квартал, рік). Порядок складання звіту на ТДВ «Плодорозсадник» встановлений згідно НП(С)БО 1 та заповнюється за прямим методом. Вважаємо, що застосування прямого методу дозволить проводити не тільки ретроспективний аналіз існуючих на підприємстві грошових потоків, а й моделювати прогнозний рух грошових коштів у майбутньому.

Ця форма зазвичай не включається до складу проміжної (квартальної) звітності і подається тільки у складі річної фінансової звітності.

Звіт про рух грошових коштів з трьох розділів:

- рух грошових коштів у результаті операційної діяльності;
- рух грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності;
- рух грошових коштів у результаті фінансової діяльності.

Якщо рух коштів унаслідок однієї операції включає суми, які належать до різних видів діяльності, то ці суми наводять окремо у складі відповідних видів діяльності.

Операційна діяльність є фактично основною діяльністю підприємства ТДВ «Плодорозсадник». Крім того, операційною діяльністю називають решту видів діяльності, які не можна визначити як інвестиційну чи фінансову. Як приклади руху коштів від операційної діяльності назвемо такі операції:

- оплата від покупців та замовників; оплата постачальникам товарів, робіт, послуг;
- виплати працівникам та за цивільно-правовими договорами;
- оплата всіх бонусів, премій, заохочень дистриб'юторам, агентам, дилерам, плата за вихід на ринок, у певний географічний сегмент ринку;
- оплата інших операційних витрат тощо.

Інвестиційна діяльність – це придбання та реалізація необоротних активів, а також поточних фінансових інвестицій, які не належать до еквівалентів коштів (п. 3 розділу I НП(С)БО 1).

Рух коштів унаслідок інвестиційної діяльності може включати:

- оплату постачальникам за основні засоби, нематеріальні активи, інші необоротні активи, а також надходження від продажу таких категорій активів;
- виплати коштів для придбання інструментів власного капіталу, частки участі в інших підприємствах, а також надходження від продажу таких об'єктів інвестування;
- видача позик та їх отримання не від фінансових установ тощо.

Фінансова діяльність – це діяльність, яка спричинює зміни розміру та складу власного і позикового капіталу підприємства (п. 3 розділу I НП(С)БО 1). Наприклад, надходження коштів від випуску акцій та продажу інших

інструментів власного капіталу, а також виплати коштів для погашення позик від банківських установ, виплата дивідендів тощо.

Зарахування конкретної операції, пов'язаної з рухом коштів, до певної класифікаційної групи визначається насамперед характером господарської діяльності кожного конкретного підприємства. Подання інформації щодо трьох видів діяльності фактично дає можливість визначити загальну суму змін у складі коштів у заключній частині звіту.

Використання прямого методу для визначення чистої зміни коштів полягає у тому, що послідовно наводяться всі основні статті грошових надходжень та видатків, а різниця між ними формує чистий рух коштів окремо від операційної (рядок 3195), інвестиційної (рядок 3295) та фінансової діяльності (рядок 3395).

Прямий метод складання звіту про рух грошових коштів базується на безпосередньому використанні даних із реєстрів бухгалтерського обліку щодо дебетових або кредитових оборотів коштів (рахунки 30 «Готівка» і 31 «Рахунки в банках») за звітний період у кореспонденції з рахунками бухгалтерського обліку операцій, активів або зобов'язань.

Форма № 4 – Звіт про власний капітал – складається для розкриття інформації про зміни у структурі власного капіталу підприємства, про його збільшення або зменшення за звітний період і для аналізу напрямів, за якими відбувалися зміни. Дана форма має доповнюючий, другорядний характер. У графах звіту про власний капітал, перегукується інформація про складові власного капіталу, що уже знайшла своє відображення у показниках, що наведені у Балансі у першому розділі пасиву «Власний капітал».

Звіт про власний капітал на ТДВ «Плодорозсадник» зазвичай складається на підставі Балансу, Звіту про фінансові результати, а також аналітичних даних до відповідних облікових реєстрів. За правильного відображення операцій, які призвели до змін у складі власного капіталу, залишок власного капіталу на кінець року (в цілому та у розрізі окремих статей), який відображається у

балансі, збігається з тим, який показується у звіті про власний капітал. Суми, що зменшують статті власного капіталу, наводяться у дужках.

Усі складові власного капіталу – статутний, додатковий, резервний, неоплачений та вилучений, а також нерозподілений прибуток, ТДВ «Плодорозсадник» наводить у рядках звіту в грошовому вираженні на початок та кінець звітного періоду.

Таблиця 2.3

Склад та зміст елементів власного капіталу на ТДВ «Плодорозсадник»

Елементи власного капіталу	Зміст та оцінка
1	2
Зареєстрований (пайовий) капітал	Сума статутного капіталу, пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами
Додатковий вкладений капітал	Акціонерні товариства показують суму, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість. Інші підприємства показують суму капіталу, який вкладено засновниками понад статутний капітал
Резервний капітал	Наводиться сума резервів, створених, відповідно до чинного законодавства або установчих документів, за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Сума нерозподіленого прибутку або сума непокритого збитку (визначається наростаючим підсумком за весь період існування підприємства і дорівнює оцінці результату його діяльності за вирахуванням: суми оцінки всіх активів, що розподілялись між власниками як дохід від корпоративних прав; сум, на які накладена заборона щодо розподілу між власниками). Сума непокритого збитку наводиться у дужках та вираховується при визначенні підсумку
Неоплачений капітал	Відображається сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. Ця сума наводиться у дужках і вираховується при визначенні підсумку власного капіталу
Вилучений капітал	Господарські товариства показують фактичну собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників. Сума вилученого капіталу наводиться у дужках і підлягає вирахуванню при визначенні підсумку власного капіталу

Звіт про власний капітал (додаток) ТДВ «Плодорозсадник» складається після закінчення року на підставі даних бухгалтерського обліку, який повинен вестись згідно з чинними НП(С)БО. Усі коригування, пов'язані із зміною облікової політики підприємства, виправленням помилок, будь-які інші зміни у обліку, що впливають на оцінку елементів капіталу, показуються у Звіті про власний капітал у розгорнутому вигляді. Тому, з точки зору забезпечення

достовірності даних цього звіту, є необхідним застосування достатньої деталізації Плану рахунків, передбаченого інструкцією, додатковими субрахунками або аналітичними статтями.

Техніка складання Звіту про власний капітал на ТДВ «Плодорозсадник» полягає у поступовому заповненні граф форми, які показують види власного капіталу. Особливість заповнення полягає у тому, що зміна одного виду капіталу одночасно призводить до зміни іншого виду капіталу.

Досліджуваний Звіт складається у формі шахової таблиці у розрізі статей, які включаються до складу першого розділу пасиву балансу та причин їх зміни. Шаховий принцип побудови звіту передбачає розміщення по горизонталі форми джерел утворення власного капіталу, а по вертикалі – статей з відображенням інформації про його зміни (збільшення або зменшення).

Деталізація і обґрунтування статей фінансової звітності зазвичай проводиться у Примітках до фінансової звітності. Вони являють собою сукупність показників, пояснень, інформації, розкриття якої передбачається відповідними вимогами НП(С)БО. Складання Приміток до фінансової звітності – це процес розкриття інформації, яка є істотною для користувачів фінансової звітності при прийнятті виважених управлінських рішень, адже вони містять необхідну й важливу інформацію для кращої інтерпретації інших звітних форм. Саме ця частина звітності робить її унікальною і максимально корисною для головних користувачів – інвесторів. Таким чином, примітки повинні надаватися на систематичній основі та містити посилання на відповідні статті інших форм звітності.

Примітки ТДВ «Плодорозсадник» складаються з 15 розділів: нематеріальні активи, основні засоби, капітальні інвестиції, фінансові інвестиції, доходи і витрати, грошові кошти, забезпечення і резерви, запаси, дебіторська заборгованість, нестачі і втрати від псування цінностей, будівельні контракти, податок на прибуток, використання амортизаційних відрахувань, біологічні активи, фінансові результати від первісного визнання та реалізації с/г продукції та додаткових біологічних активів.

У розділах I «Нематеріальні активи», II «Основні засоби» і III «Капітальні інвестиції» відображаються статті I розділу активу Балансу підприємства ТДВ «Плодородсадник» подається інформація, передбачена в П(С)БО 7 «Основні засоби» і П(С)БО 8 «Нематеріальні активи». Розділи I та II подані у вигляді оборотної відомості, в якій відображається інформація про:

- наявність необоротних активів на початок року;
- їх рух протягом року;
- зміни первісної вартості та зносу;
- вартість необоротних активів на кінець звітної періоду.

Крім цього, подається довідкова інформація: про вартість необоротних активів, переданих у заставу та на які є обмеження прав власності (наприклад, податкова застава); вартість необоротних активів, створених самим підприємством; залишкова вартість основних засобів, які тимчасово не використовуються в діяльності; залишкова вартість основних засобів, вилучених для продажу; первісна вартість повністю амортизованих основних засобів; вартість основних засобів, взятих в оренду, справедливу вартість інвестиційної нерухомості та інші.

У розділі III наводяться аналітичні дані про здійснені протягом року капітальні інвестиції та їх залишок на кінець року, які пов'язані з капітальним будівництвом, придбанням основних засобів, нематеріальних активів, придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів, а також інші капітальні інвестиції.

У розділі IV «Фінансові інвестиції» відображаються відповідні статті I і II розділів активу Балансу, подається інформація, передбачена П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції». Відображається інформація про здійснені протягом року фінансові інвестиції за їх видами – фінансові інвестиції за методом участі в капіталі, здійснені в асоційовані, дочірні підприємства і спільну діяльність, та інші фінансові інвестиції, здійснені у статутні капітали інших підприємств, на придбання акцій, облігацій. Дані про фінансові інвестиції на кінець звітної року розмежовуються на довгострокові та поточні. Відображенню підлягає

також інформація про оцінку довгострокових і поточних фінансових інвестицій, поданих у Балансі за собівартістю, справедливою вартістю амортизованою собівартістю.

Розділ V «Доходи та витрати» є розшифруванням таких статей і рядків Звіту про фінансові результати (сукупний дохід):

- інші операційні доходи і операційні витрати; доходи та втрати від здійснення фінансових інвестицій за методом участі в капіталі;
- інші фінансові доходи і фінансові витрати (інші доходи та інші витрати).

Крім цього, у розділі передбачено додаткову інформацію про підсумкові дані в частині товарообмінних операцій, а також товарообмінних операцій з пов'язаними сторонами. Пов'язаними сторонами вважають підприємства, відносини між якими зумовлюють можливість однієї сторони контролювати іншу або суттєво впливати на її рішення.

У розділі VI «Грошові кошти» наводиться інформація про наявність коштів на ТДВ «Плодородсадник» станом на кінець року. Рядок 690 приміток повинен збігатися з рядком 1165 графи 4 форми № 1 та графою 3 рядка 3115 форми № 3. У цьому розділі приміток відображається сальдо рахунків 30,31, субрахунків 333,334 і 351.

У розділі VII «Забезпечення і резерви» відображають статті II розділу пасиву балансу та подається інформація, передбачена П(С)БО 11 «Зобов'язання»: про залишки забезпечення на початок року, збільшення забезпечення протягом року у вигляді створення резервів та додаткових внесків, використання забезпечення протягом року, залишок забезпечення на кінець року. Крім цього, наводяться дані про невикористані суми забезпечень, утворених у звітному періоді, а також очікувану суму відшкодування витрат ураховану при оцінці забезпечення. У цьому ж розділі окремим описуваним рядком подається інформація про створені за рахунок збільшення операційних витрат забезпечення на стимулювання колективу працівників підприємств.

Дається також інформація про створення, використання і залишок резерву сумнівних боргів.

У розділі VIII «Запаси» відображаються статті II розділу активу Балансу і подається інформація, передбачена П(С)БО 9 «Запаси». Розділ містить дані про залишки запасів (за їх видами), а також інформацію про проведену переоцінку запасів (за видами) протягом року. Крім цього, подається розшифрування окремих підсумкових даних, зокрема балансової вартості запасів. У відведених для цього додаткових рядках вказуються чиста вартість реалізації запасів, вартість запасів, відданих у переробку, в заставу, на комісію, а також аналітичні дані про запаси, що числяться на відповідальному зберіганні.

У розділах IX «Дебіторська заборгованість» і X «Нестачі та втрати від псування цінностей» відображаються статті II розділу активу Балансу і подається інформація, передбачена П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Інформація про дебіторську заборгованість - це дані про її залишки на кінець року відповідно до термінів її непогашення. Інформація про нестачі та втрати від псування цінностей містить дані про:

- суму таких нестач протягом року;
- суму нестач, щодо яких знайдено винну особу;
- суму нестач, щодо яких на кінець звітнього року не прийнято остаточне рішення про винних осіб.

Розділ XI «Будівельні контракти» заповнюють підрядні будівельні організації, які виконують роботи за договорами підряду для замовників. Інформаційною базою для заповнення вони використовують субрахунки 238, 239, 361, 681, 631.

У розділі XII «Податок на прибуток» відображається інформація про суму податку на прибуток з урахуванням відстрочених податкових активів і зобов'язань.

Відстрочені податкові активи та відстрочені податкові зобов'язання на початок і кінець звітнього року записуються на підставі залишків за відповідними рахунками 17 «Відстрочені податкові активи» та 54 «Відстрочені податкові зобов'язання» і мають відповідати аналогічним статтям в активі і пасиві балансу. Збільшення (зменшення) відстрочених податкових активів чи

зобов'язань визначається як різниця між залишками на початок і кінець року на відповідних рахунках 17 і 54.

Розділ XIII «Використання амортизаційних відрахувань» призначений для розкриття інформації про суми нарахованої у звітному році амортизації та її використання на фінансування будівництва основних засобів, придбання устаткування, нематеріальних активів, погашення отриманих позик на капітальні інвестиції.

Розділ XIV «Біологічні активи» та розділ XV «Фінансові результати від первісного визнання та реалізації сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів».

Отже, у Примітках до річної фінансової звітності може бути подана наступна інформація:

- звітна форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності»;
- інформація, передбачена іншими нормативними актами та наказом про облікову політику підприємства;
- інша інформація, яку керівництво підприємства вважає за доцільне розкрити при поданні фінансової звітності.

Крім наведеної форми Приміток, підприємства до фінансової звітності зобов'язані надавати й іншу додаткову інформацію у довільній формі, що відображає результати діяльності і фінансовий стан підприємства.

До такої інформації належать:

- інформація про види та вартість отриманої гуманітарної та благодійної допомоги, її використання за цільовим призначенням. Цю інформацію розкривають одержувачі і набувачі гуманітарної допомоги;
- облікова політика підприємства та її зміни;
- інформація про виправлення помилок, допущених у минулих звітних періодах: зміст і сума помилки; статті фінансової звітності минулих періодів, які були виправлені; факт повторного оприлюднення виправлених фінансових звітів (або недоцільність повторного оприлюднення);
- зміст і сума змін, що мають суттєвий вплив на поточний період і

можуть вплинути на майбутні періоди;

— інформація про зміст подій та оцінку їх впливу на фінансовий результат, якщо такі події сталися після складання річного балансу, а також обґрунтування неможливості зробити таку оцінку;

— інформація про первісну або переоцінену вартість, за якою відображаються основні засоби і нематеріальні активи в Балансі,

— перелік дебіторів і суми довгострокової дебіторської заборгованості,

— склад і сума доходів і втрат щодо кожної надзвичайної події.

Додаткова інформація може подаватися у формі пояснювальної записки, у якій розшифровуються і даються пояснення деяким статтям установлених форм фінансової звітності, аналітична оцінка діяльності підприємства за звітний період за окремими показниками.

Останній етап – це підписання звітів керівником та головним бухгалтером.

Загалом результати аналізу форм звітності та методики її заповнення та подання інформації на ТДВ «Плодорозсадник» показали, що існують розбіжності між національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та міжнародними стандартами фінансової звітності, невідповідності окремих положень, відсутності аналогів окремих стандартів серед національних П(С)БО. Це ускладнює ведення бухгалтерського обліку на даному підприємстві та викликає неоднозначність у трактуванні понять, категорій, окремих позицій, що у свою чергу утруднює проведення обліку, аналізу, аудиту.

2.2. Використання інформаційних технологій у формуванні фінансової звітності аграрного підприємства

Використання сучасних інформаційних технологій в діяльності аграрних підприємств зумовлюють зміну робочих місць, зокрема створення автоматизованих робочих місць. Революція в інформаційних технологіях, яка відбувається сьогодні – глобальний процес, що створює нові можливості в професійній діяльності. В сучасних умовах лідируючі позиції можна зайняти тільки за умови широкого використання інформаційних технологій. Прийняття обґрунтованих рішень знаходиться в прямому зв'язку від того, який обсяг інформації надходить та як вона використовується. Для того, щоб використовувати її результативно, потрібно навчитися накопичувати, узагальнювати, оволодівати інформацією як про внутрішнє, так і про зовнішнє по відношенню до організації, підприємства чи установи середовище. Головним завданням є постійна адаптація до динамічного зовнішнього середовища.

При використанні комп'ютерних програм уся звітність, яка надається користувачам, умовно поділяється на три групи:

1) системні внутрішні звіти, до яких входять оборотно-сальдова відомість, шахова відомість, обороти за рахунками, інші вбудовані звіти;

2) зовнішні (регламентовані) звіти – фінансова, податкова, статистична та галузева звітності;

3) нестандартні звіти – це інформація про: кількість запасів на складах, заборгованість перед бюджетом, залишки за банківськими рахунками, стан розрахунків з дебіторами і кредиторами підприємства.

У групу регламентованих входять звіти, які підприємство формує для подання державним органам, інвесторам, кредиторам тощо. Під ними розуміють можливість автоматичного отримання у програмах звітів для податкової інспекції, позабюджетних фондів, різноманітних довідок, фінансових звітів. Існують також види звітів, які не входять до основних форм

бухгалтерської звітності й регламентовані лише для деяких підприємств. Це так звані специфічні звіти. До цієї групи можна віднести консолідовану звітність (для холдінгових компаній, які мають у своєму складі дочірні підприємства) та звітність за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (для спільних підприємств і підприємств з іноземними інвестиціями). Комп'ютерні програми бухгалтерського обліку дають можливість ефективно створювати такі види звітності шляхом допрограмування.

Наказом «Про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику підприємства» в ТДВ «Плодородсадник» впроваджено журнально-ордерну форму обліку з частковою автоматизацією, за допомогою програми «1С:Підприємство 8.2» конфігурація «Бухгалтерський облік для України».

Розглянемо порядок формування фінансової звітності ТДВ «Плодородсадник» з використанням програми 1С: «Підприємство 8.2».

Перш ніж починати формування регламентованих звітів, бухгалтер перевіряє, чи зазначена назва папки для збережених звітів у довіднику Фірми. Для цього відкривається даний довідник і вибирається потрібна фірма, двічі клацнувши її назву в списку. У діалоговій формі довідника, що відкрилася, вибирається вкладка «Додатково» й аналізується зміст текстового поля «Каталог звітів». Воно повинне бути заповнене назвою папки для збережених регламентованих звітів. Якщо поле не заповнене, то створені регламентовані звіти неможливо буде зберегти.

Щоб відкрити список регламентованих звітів, потрібно вибрати у меню «Звіти» команду «Регламентовані звіти». Відкриється діалогове вікно, представлене на рисунку 2.2. Як видно з рисунка, всі звіти групуються за кварталами. Конкретну групу звітів можна вибрати зі списку Груп звітів, розташованого у верхній частині діалогового вікна.

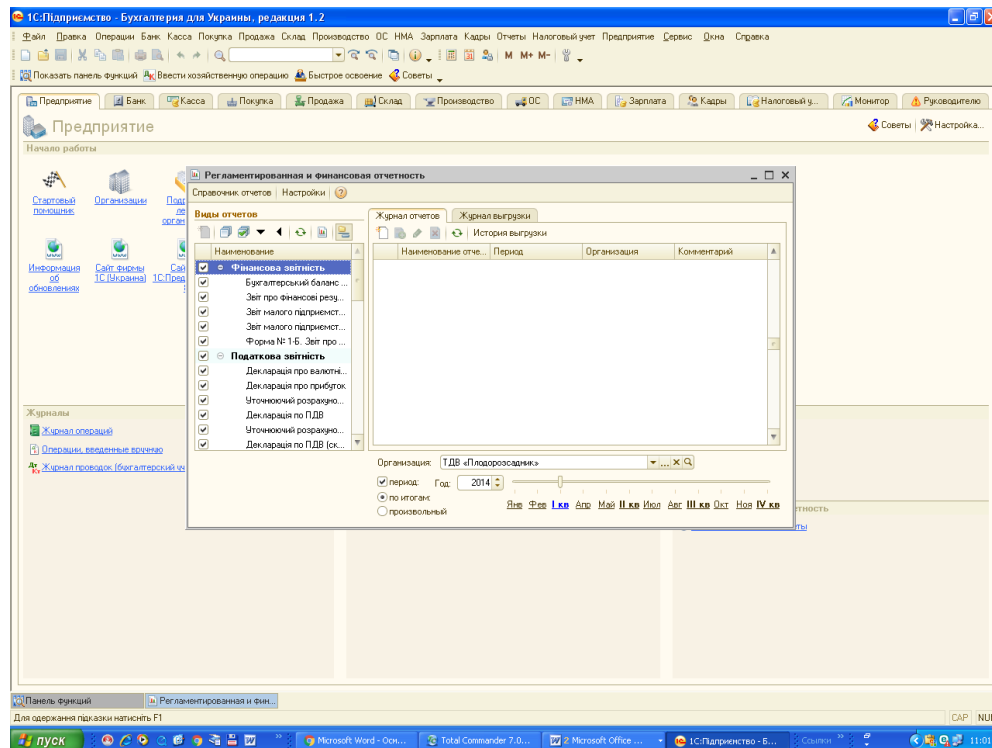

Рис. 2.2. діалогове вікно регламентованих звітів

Розглянемо формування регламентованого звіту на прикладі фінансового звіту «Бухгалтерський баланс». Для цього необхідно вибрати у списку звітів (рис. 2.2) цей звіт і натиснути кнопку «Відкрити». У робоче поле програми буде завантажено діалогове вікно звіту, представлене на рисунку 2.3.

Як видно з рисунка 2.3, вікно розділене на дві частини. У першій верхній частині розташовуються керуючі кнопки, у другій – незаповнений бланк звіту. Бланк містить текстову інформацію, а також поля жовтого й зеленого кольорів. Поля жовтого кольору можна змінювати, поля зеленого кольору змінювати не можна, вони обчислюються на підставі чисел, обраних із інформаційної бази даних, а також введених вручну в жовтих полях.

Якщо все ж таки виникла необхідність змінити зміст зеленого поля, потрібно відключити заборону на редагування зелених полів, виключивши прапорець «Автоматичний розрахунок».

Додаток до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Баланс»

Дата (рік, місяць, число) 2018 | 09 | 01

Підприємство ТДВ «Подорозсадник» Код за ЄДРПОУ 30661922

Територія Рівненська Код за КОАТУУ 5624689502

Організаційно-правова форма господарювання Орган державного управління Код за КОПФГ

Вид економічної діяльності вирощування зернових культур (крім рису) Код за КВЕД 01.11

Середня кількість працівників 5

Одиниця виміру: тис.грн.

Адреса Урава, 35302, Рівненська, Рівненської, с. Біла Криниця, Шевченка, будинок № 16 б

Складено (зробити позначку "V" у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

БАЛАНС
на 30 вересня 2018 р.

АКТИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	-	-
первісна вартість	011	-	-
накопичена амортизація	012	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	020	-	-
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	-	-
первісна вартість	031	-	-
знос	032	-	-
Довгострокові біологічні активи:			
справедлива (залишкова) вартість	035	-	-

Форма №1 за ДКУД 1801001

0,00

Панель функцій | Регламентування та фікс... | Баланс (на 30 вересня 201... | Печать | ОК | Занести | Закрити

Рис. 2.3. Регламентований звіт «Баланс»

Для того щоб зберегти заповнений звіт, варто скористатися кнопкою «Зберегти». У цьому випадку всі елементи звіту будуть збережені у папці з назвою підприємства, розташованої усередині структурної папки програми.

Практично кожна програма бухгалтерського обліку має вмонтований генератор звітів. З його допомогою кожна форма звіту складається, як правило, з бланка звіту та імен, змінних у його графах.

Кожне підприємство має регламентовані законодавством обов'язки з надання бухгалтерських звітів у відповідні контролюючі органи. Такі звіти формуються на базі «Бухгалтерії для України», де є відповідні шаблони документів:

- форми бухгалтерської звітності;
- податкові декларації;
- звіти для органів статистики і державних фондів.

Документи регламентованої звітності для надання в податкові органи можна експортувати в формат з розширенням XML, затверджений наказом ДПАУ від 19.08.2005 N 351.

Конфігурація інтегрована з сервісом здачі електронної звітності, це дозволяє виконати безпосередньо з програми такі види робіт: сформувані регламентовану звітність в різні державні органи; перевірити заповнення (за допомогою вбудованих камеральних перевірок) і роздрукувати документи; зашифрувати і підписати електронним цифровим підписом; відправити звіти в контролюючі органи і отримати квитанцію про доставку; зберегти на електронних носіях; отримувати розшифровки показників звітів.

Потрібно зазначити, що 15 травня 2017 року вийшов Указ Президента України №133/2017 «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», щодо компаній з російською пропискою, які надавали послуги з впровадження та супроводу програмного забезпечення українським державним установам.

У світлі останніх змін в країні та ухвалення певних регуляторних і нормативних актів у царині рішень для автоматизації процесів управління відкриваються нові цікаві можливості розвитку саме національного ринку ERP-систем. Йдеться про автоматизацію процесів у діяльності бухгалтерів, кадровиків та інших служб як державних, так і приватних установ і компаній.

Приміром, нова конфігурація програми бухгалтерського обліку від компанії IT-Enterprise — MASTER: Бухгалтерія. Не менш цікаві ПЗ від відомих світових лідерів — Microsoft Dynamics365 від компанії SMART Business, яка є партнером Microsoft Dynamics та SAP Business one. Тверді позиції на ринку бюджетних рішень має компанія «Інтелект-Сервіс» з програмою ISpro.

Широкий спектр впровадження інформаційних технологій у діяльність аграрних підприємств сприяє організації конкурентоспроможного виробництва, надає можливість в рамках прийнятих перспективних планів знайти сучасні технології та методи їх реалізації.

2.3. Міжнародні стандарти фінансової звітності та доцільність їх впровадження вітчизняними аграрними підприємствами

Реформація української економічної системи відповідно Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) створює додаткові можливості для використання як бухгалтерського, так і управлінського обліку.

Перехід на МСФЗ значно покращує умови для потенційних інвесторів у агросферу України, оскільки створює необхідні рамкові умови, щодо прозорості звітності та систем обліку, взагалі. Така позиція з боку закордонних інвесторів пояснюється тим, що національні бухгалтерські стандарти недостатньо розкривають інформаційну сутність та корисність відповідних операцій.

Міжнародний бухгалтерський облік, на відміну від українського, протягом багатьох років обслуговував іншу господарську систему, а саме ринкову. Відомо, що в ринковій економіці діяльність підприємств спрямована на отримання прибутку та збагачення власників підприємств, тому і ведення бухгалтерського обліку здійснюється, насамперед, в інтересах власників підприємств.

Сьогодні в Україні основними важелями, що заважають використанню у більшості аграрних підприємств МСФЗ є:

- замала кількість кваліфікованих спеціалістів;
- відсутність юридичної й організаційної прозорості діяльності самих керівників підприємств, їх заангажованість;
- дороговизна автоматизації ведення звітності на аграрних підприємствах відповідно міжнародних стандартів.

Фінансова звітність за МСФЗ стала одним з необхідних умов виходу на міжнародні ринки фінансового капіталу, так як дозволяє: залучати інвестиції через свою прозорість і зрозумілість міжнародним гравцям; зменшувати вартість залученого капіталу (не потрібно робити зайві процедури аналізу, порівняння та перекладу звітностей під зрозумілі для інвестора стандарти);

збільшити міжнародні інвестиції; полегшувати стандартизацію інформаційних систем під ведення обліку; аудит за МСФЗ робити більш ефективним через взаємозв'язок стандартів МСФЗ і Міжнародних стандартів аудиту (МСА), єдиного розуміння цілей фінансової звітності.

2018 рік – це своєрідний перехідний період, коли підприємствам доцільно ґрунтовно підготуватися до застосування МСФЗ: оцінити податкові наслідки переходу, розробити облікову політику, проаналізувати відповідність ІТ-систем вимогам ведення обліку за МСФЗ, а також оцінити готовність бізнес-процесів для підготовки звітності відповідно до вимог МСФЗ.

МСФЗ в Україні спочатку була вимогою для підприємств, які складали звітність для своїх іноземних інвесторів, для Публічних акціонерних товариств (колишні ВАТ), банків і страхових компаній.

У 2018 р МСФЗ - зобов'язаних в Україні стало більше: до них додалися великі підприємства, емітенти цінних паперів і добувачі корисних копалин, компанії, що представляють «суспільний інтерес».

У список компаній, які повинні готувати фінансову звітність та вести звіт за МСФЗ, а також публікувати на своєму сайті фінансову звітність та аудиторський звіт підпадають також великі підприємства, чиї показники на дату складання фінансової звітності відповідають двом з трьох критеріїв:

- балансова вартість активів – понад 20 млн. євро
- чистий прибуток від реалізації – понад 40 млн. євро
- середня кількість співробітників – понад 250 осіб.

Якщо підприємство є емітентом цінних паперів, які допускаються до торгів на біржі, кінцевий термін публікації – 30 квітня наступного за звітним року. Вимоги публікації набирають чинності з 1 січня 2018 року. Це означає, що фінансову звітність за 2017 рік та аудиторський звіт необхідно опублікувати до 30 квітня 2018 року.

Якщо підприємство не є емітентом цінних паперів, кінцевий термін публікації – 1 червня наступного за звітним року. Вимоги публікації набирають чинності 1 січня 2019 року. Тому фінансова звітність за 2017 рік може не

публікуватись, а фінансова звітність за 2018 рік та аудиторський звіт мають бути опубліковані до 1 червня 2019 року.

Окрім цього, великі підприємства мають складати та подавати звіт про управління. Це документ, який містить фінансову та нефінансову інформацію про перспективи розвитку підприємства та основні ризики його діяльності.

Для виконання вимог закону велике підприємство має перейти на стандарти МСФЗ, якщо воно не вело звітності за МСФЗ добровільно або якщо було публічним акціонерним товариством.

Компанії мають перейти на ведення бухгалтерського обліку за вимогами МСФЗ після подачі першої фінансової звітності за МСФЗ. Тому перша така звітність може бути підготовлена шляхом застосування положень МСФЗ до фінансової звітності П(С)БО.

Міжнародні стандарти фінансової звітності - це стандарти, що видає Міжнародна рада з бухгалтерських стандартів (IASB), штаб-квартира якої розташована в Лондоні. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності включають: Концептуальну основу фінансової звітності (документ, який описує загальні вимоги до якісних характеристик фінансової інформації та основні облікові концепції, що дозволяють скласти звітність МСФЗ); 17 Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ, англ. - IFRS); 28 Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО, англ. - IAS, - це назва старих, але нині чинних стандартів, виданих до 2001 року, коли відбулася реорганізація ради IASB); МСФЗ для малих та середніх підприємств (IFRS for SMEs); інтерпретації (роз'яснення) (нові IFRIC і старі SIC).

Звітність МСФЗ включає в себе відповідно до п. 10 МСБО 1 «Подання фінансової звітності» такі фінансові звіти МСФЗ:

- звіт про фінансовий стан на кінець періоду;
- звіт про сукупний дохід за період (інформація про компоненти прибутку і збитку подається або як складова частина цього звіту, або як окремий звіт про прибутки і збитки, який розташовується перед звітом про сукупний дохід);

- звіт про зміни у власному капіталі за період;
- звіт про рух грошових коштів за період;
- примітки, які містять стислий виклад облікових політик та інші пояснення.

Саме остання складова - примітки до фінансової звітності МСФЗ - є найбільш вагомими за обсягом і значенням і невід'ємною частиною повного комплексу фінансової звітності МСФЗ. Всі звіти повинні мати перехресні посилання у рядках на відповідні примітки. Саме примітки дають ту якість фінансової інформації, про яку йдеться у Концептуальній основі МСФЗ.

Більшість агроформувань України не бачать сенсу переходити самостійно на ведення бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами і відповідно формувати звітність за ними, але враховуючи напрям розвитку нашої країни є потреба в здійсненні даного процесу, що дозволить покращити не лише процес організації обліку, а й діяльність аграрного підприємства в цілому. Передумовами переходу на МСФЗ можна вважати:

- поступова інтеграція в європейський економічний простір;
- розширення вертикальних і горизонтальних господарських зв'язків, що призвело до активізації самостійності суб'єктів господарювання, яким для прийняття рішень необхідна якісна інформація;
- активізація ролі грошей призвела до збільшення потреби на кредитні кошти, для отримання яких банки вимагають від суб'єктів господарювання надання фінансових документів, які б дали змогу провести фінансовий аналіз підприємства швидко, якісно і доступно;
- простежується стійка тенденція щодо збільшення кількості підприємств, що займаються міжнародним бізнесом;
- потреба в значних іноземних інвестиціях.

Тільки ті аграрні підприємства, котрі вчасно відреагують на зміни у економічному механізмі нашої країни зможуть ефективно функціонувати і в них не буде потреби швидко і кардинально змінювати систему обліку через їх небажання завчасно щось змінювати.

Висновки до розділу 2

Узагальнюючи викладене вище можна зробити висновок, що обліковий процес завершується складанням фінансової звітності про господарську діяльність підприємства.

Фінансова звітність є складовою частиною бухгалтерської звітності, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства ТДВ «Плодорозсадник» за звітний період.

При складанні звітності потрібно дотримуватись відповідних вимог: доречності, зрозумілості, надійності, суттєвості, достовірності, зі ставності, принципів.

Послідовність складання фінансової звітності на підприємстві ТДВ «Плодорозсадник» є багатоетапним процесом: вивчення змін і доповнень до законів і нормативно-правових актів; проведення річної інвентаризації; перевірка і уточнення показників періодичної і річної звітності; проведення переоцінки необоротних і оборотних активів; узгодження доходів і витрат, що відносяться до звітного періоду; завершення аналітичного обліку і підготовка даних для синтетичного обліку; завершення записів у Головній книзі і узгодження даних аналітичного і синтетичного обліку; взаємоузгодженість показників фінансової звітності; розгляд і затвердження річної фінансової звітності; подання фінансової звітності із супровідним листом. Важливим моментом підготовки до складання річного звіту є закриття в кінці року операційних, зібрано-розподільних та інших рахунків і субрахунків з обліку витрат і доходів.

Склад та форми фінансової звітності ТДВ «Плодорозсадник» визначені П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф. № 1); Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (ф. № 2); Звіт про рух грошових коштів, (ф. № 3); Звіт про власний капітал (ф. № 4); Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5) з додатками: Звітність за сегментами (ф. № 6) та пояснювальною запискою.

Впровадження інформаційних систем в обліку дозволяє забезпечити підвищення ефективності та покращення якості ведення обліку на підприємстві. В ТДВ «Плодорозсадник» впроваджено журнально-ордерну форму обліку з частковою автоматизацією, за допомогою програми «1С:Підприємство 8.2» конфігурація «Бухгалтерський облік для України».

Широкий спектр впровадження інформаційних технологій у діяльність аграрних підприємств сприяє організації конкурентоспроможного виробництва, надає можливість в рамках прийнятих перспективних планів знайти сучасні технології та методи їх реалізації.

Глобалізація світових економічних ринків, широкомасштабний розвиток підприємництва, банківських та інших фінансових установ, динамічна зміна податкового законодавства України поставили на сьогодні особливо актуальним питання про входження нашої країни до європейського та світового економічного простору. Одним із інструментів глобалізації економіки і світових господарських зв'язків є Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).

Запровадження МСФЗ дає змогу досягти таких ефектів, як:

- формування звітності для зовнішніх інвесторів і зарубіжних партнерів у стислі терміни з високою точністю і з мінімальними витратами;
- звітність компанії легко перевіряють і підтверджують провідні світові аудитори;
- звітність за міжнародними стандартами дає змогу об'єктивно оцінювати стан і ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення;
- компанія отримує міжнародну репутацію інноватора і серйозного партнера міжнародного рівня.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Аналіз і оцінка фінансового стану аграрного підприємства

Однією з важливих умов прийняття управлінських рішень є розрахунок на основі фінансової звітності фінансових показників та використання їх для оцінки фінансового стану підприємства.

Фінансовий стан є однією з найважливіших характеристик виробничо-фінансової діяльності підприємства.

Під фінансовим станом підприємства розуміють рівень його забезпеченості відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного здійснення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [95, с.423].

Забезпеченість фінансовими ресурсами в межах розрахункової потреби та їх раціональне використання створюють широкі можливості для подальшого поліпшення виробничих показників, підвищення ефективності використання засобів виробництва та робочої сили.

Для успішного і прибуткового функціонування сільськогосподарських підприємств недостатньо лише успішно вийти на ринок, знайти покупців, інвестувати фінансові ресурси. Потрібно забезпечити високий рівень менеджменту, оборотність вкладеного капіталу та безперервний циклічний рух грошових коштів. Для цього достатньо поряд із веденням звичайної бухгалтерської та фінансової звітності проводити фаховий аналіз фінансового стану підприємства.

Метою оцінки фінансового стану аграрного підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності сільськогосподарського виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства, його економічного розвитку і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Систематична оцінка фінансового стану підприємства, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідна тому, що дохідність будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежить від його платоспроможності. У підприємства, що має низький рівень фінансової стійкості, спостерігається спад ділової активності, рентабельності й віддачі наявних активів [61, с.131].

Фінансова стійкість тісно пов'язана з кредитоспроможністю, яка характеризується тим, наскільки сумлінно (тобто в повному обсязі та у встановлений строк) підприємство розраховується з раніше одержаними кредитами, наскільки виявляється його здатність за необхідності мобілізувати грошові засоби з різних джерел на прийнятних умовах тощо.

Аналіз фінансового стану підприємства ТДВ «Плодорозсадник» здійснюємо за такими основними напрямками:

- аналіз майнового стану;
- аналіз ліквідності та платоспроможності;
- аналіз фінансової стійкості;
- аналіз рентабельності;
- аналіз стану та діяльності підприємства на ринку капіталів.

Майно підприємства – це ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому.

На основі Балансу (Звіту про фінансовий стан) (форма №1) проведемо аналіз майна ТДВ «Плодорозсадник». Аналіз здійснюємо у такій послідовності: аналіз динаміки та структури майна; аналіз складу та структури необоротних активів; аналіз складу та структури оборотних активів.

Динаміка майна підприємства наведена на рис. 3.1.

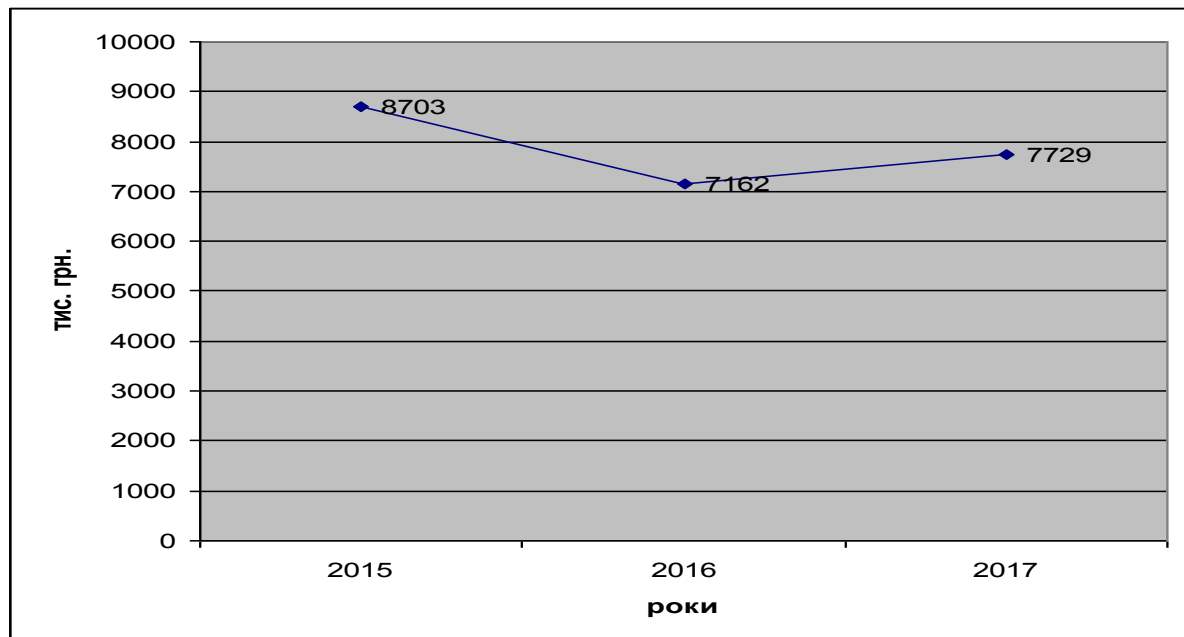

Рис. 3.1 – Динаміка вартості майна ТДВ «Плодорозсадник» за період 2014-2017 років

Аналіз структури і динаміки майна підприємства проводимо в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Аналіз динаміки і структури майна підприємства ТДВ «Плодорозсадник»

Показники	2015 рік		2016 рік		2017 рік		Відхилення відносно, %	
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	2016/2015	2017/2016
Майно разом	8703	100	7162	100	7729	100	-17,7	7,9
Необоротні активи	5465	62,8	6238	87,1	5846	75,6	14,1	-6,2
Оборотні активи	3238	37,2	924	12,9	1883	24,4	-71,5	103,8

Джерело: Складено на основі даних ф. №1»Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Як свідчать наведені в табл. 3.1. дані, вартість майна досліджуваного підприємства в 2016 р. порівняно з минулим роком менше ніж в 2015 р. на 17,7%. Зменшення майна підприємства відбулося за рахунок зменшення оборотних активів на 71,5%, але необоротні активи за цей же період зросли на 14,1%. На кінець 2017 р. вартість майна складає 7729 тис. грн., що більше ніж в минулому році на 7,9%.

В структурі майна в 2015-2017 р. р. більша питома вага припадає на необоротні активи. В 2017 р. їх частка зменшилася і становить 75,6%, тоді як частка оборотних активів збільшилася до 24,4%.

Необоротні активи підприємства включають: нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції і основні засоби (табл.3.2.).

Таблиця 3.2

Аналіз складу та структури необоротних активів ТДВ «Плодорозсадник»

Показники	2015 рік		2016 рік		2017 рік		Відхилення			
							абсолютне, тис. грн.		відносне, %	
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	2016/ 2015	2017/ 2016	2016/ 2015	2017/ 2016
Необоротні активи, всього	5465	100	6238	100	5846	100	773	-392	14,1	-6,2
Нематеріальні активи	316	5,8	393	6,3	475	8,1	77	82	24,4	20,9
Незавершені капітальні інвестиції	97	1,8	97	1,6	97	1,7	х	х	х	х
Основні засоби	5052	92,4	5748	92,1	5274	90,2	696	13,8	-474	-8,2

Джерело: Складено на основі даних ф. №1»Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Нематеріальні активи підприємства зростають з 316 тис. грн. в 2015 р. до 475 тис. грн. в 2017 р. Їх питома вага в структурі необоротних активів зросла з 5,8% в 2015 р. до 8,1% в 2017 р. Незавершені капітальні інвестиції залишаються без змін – 97 тис. грн. Їх питома вага зовсім незначна. Найбільша питома вага в структурі необоротних активів припадає на основні засоби – 92,4% в 2015 р. і 90,2% в 2017 р. Сума основних засобів зростає в 2016 р. на 696 тис. грн. (3,8%), але в 2017 р. зменшується на 474 тис. грн. (8,2%) і становить 5274 тис. грн.

Оборотні активи підприємства включають: запаси, дебіторську заборгованість, грошові кошти, інші оборотні активи (табл. 3.3.).

Оборотні активи підприємства істотно зменшуються в 2016 р. (на 71,5%), але в 2017 р. зростають на 103,8% і становлять 1883 тис. грн. (приріст порівняно з минулим роком становить 959 тис. грн.).

Аналіз оборотних активів ТДВ «Плодородсадник»

Показники	2015 рік		2016 рік		2017 рік		Відхилення відносно, %	
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	2016/2015	2017/2016
Оборотні активи, всього	3238	100	924	100	1883	100	-71,5	103,8
Запаси	936	28,9	403	43,6	626	33,2	-523	55,3
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	571	17,6	205	22,2	94	5,0	-64,1	-54,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками	79	2,4	90	9,7	16	0,8	13,9	-82,2
Грошові кошти та їх еквіваленти	1573	48,6	32	3,5	1019	54,2	-98,0	в 32 рази
Інші оборотні активи	79	2,5	194	21,0	128	6,8	145,6	-34,0

Джерело: Складено на основі даних ф. №1»Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Зростання оборотних активів в 2017 р. відбулося за рахунок зростання запасів – на 55,3%, грошових коштів – у 32 рази. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги зменшилася на 54,1%, дебіторська заборгованість за розрахунками – на 82,2%. Також зменшилися інші оборотні активи.

В структурі оборотних активів в 2017 р. найбільша питома вага припадає на грошові кошти та їх еквіваленти – 54,2%, в 2016 р. – на запаси – 43,6%.

Аналіз джерел формування капіталу досліджуваного підприємства проводимо в табл. 3.4.

Капітал досліджуваного підприємства в 2016 р. порівняно з минулим роком зменшується на 17,7%, а в 2017 р. – зростає на 7,9% і становить 7729 тис. грн. Збільшення капіталу відбулося за рахунок зростання залученого капіталу – на 22,2% (618 тис. грн.).

В структурі капіталу в 2016-2017 р. р. більша питома вага припадає на власний капітал – 61,2% в 2016 р., 56,1% в 2017 р.

Аналіз джерел формування капіталу ТДВ «Плодорозсадник»

Показники	2015 рік		2016 рік		2017 рік		Відхилення відносно, %	
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	2016/2015	2017/2016
Капітал разом	8703	100	7162	100	7729	100	-17,7	7,9
Власний капітал	4202	48,3	4385	61,2	4334	56,1	4,3	-1,2
Залучений капітал	4501	51,7	2777	38,8	3395	43,9	-38,3	22,2

Джерело: Складено на основі даних ф. №1»Баланс (Звіт про фінансовий стан)

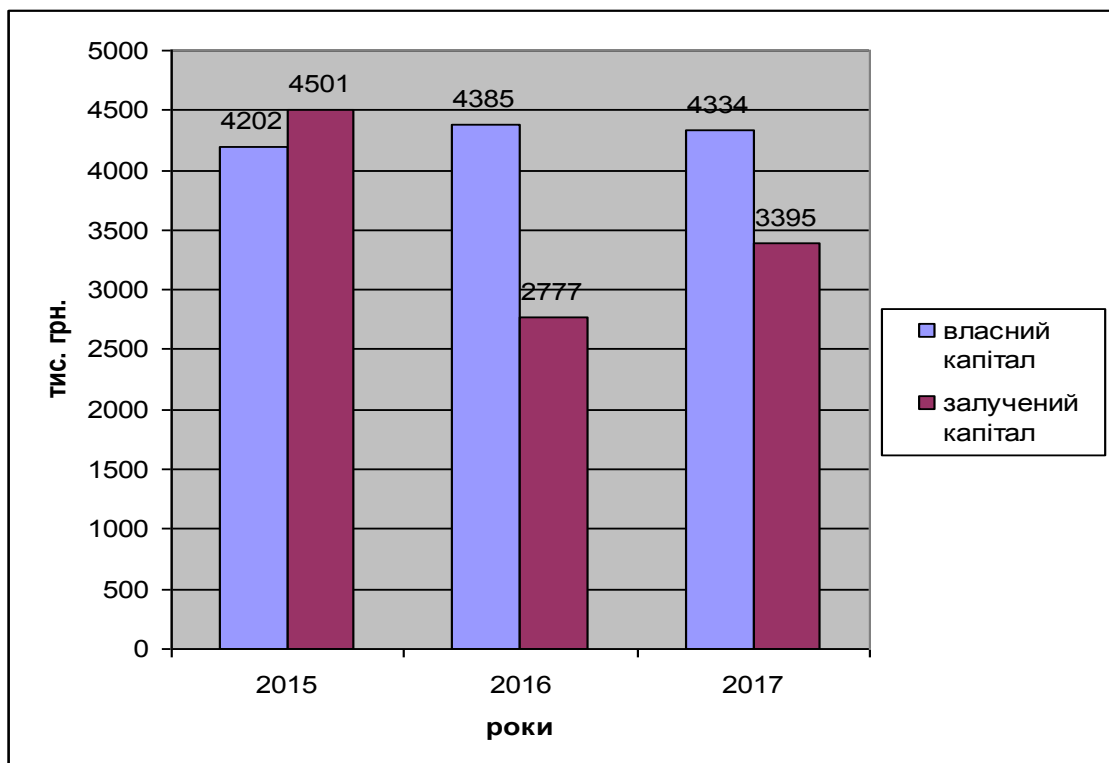

Рис. 3.2 – Динаміка власного і залученого капіталу ТДВ «Плодорозсадник» за період 2014-2017 років

В табл. 3.5. проведено аналіз складу і структури власного капіталу підприємства.

Власний капітал підприємства включає: зареєстрований (пайовий) капітал, капітал у до оцінках, додатковий капітал.

В 2017р. порівняно з минулим роком власний капітал підприємства

збільшився на 49 тис. грн. (1,1%) за рахунок збільшення додаткового капіталу. Зареєстрований (пайовий) капітал і капітал у до оцінках залишаються без змін.

Таблиця 3.5

Аналіз складу та структури власного капіталу ТДВ «Плодорозсадник»

Показники	2015 рік		2016 рік		2017 рік		Відхилення			
							абсолютне, тис. грн.		відносне, %	
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	2016/ 2015	2017/ 2016	2016/ 2015	2017/ 2016
Зареєстрований (пайовий) капітал	757	18,0	757	17,3	757	17,1	x	x	x	x
Капітал у дооцінках	23	0,5	23	0,5	23	0,5	x	x	x	x
Додатковий капітал	3476	82,7	3659	83,4	3708	83,6	183	49	5,3	1,3
Вилучений капітал	-54	-1,2	-54	-1,2	-54	-1,2	x	x	x	x
Власний капітал, всього	4202	100	4385	100	4434	100	183	49	4,3	1,1

Джерело: Складено на основі даних ф. №1»Баланс (Звіт про фінансовий стан)

В структурі власного капіталу найбільша питома вага в 2017 р. припадає на додатковий капітал – 83,6%.

В табл. 3.6. проведено аналіз складу та структури залученого капіталу підприємства.

Таблиця 3.6

Аналіз складу та структури залученого капіталу ТДВ «Плодорозсадник»

Показники	2015 рік		2016 рік		2017 рік		Відхилення			
							абсолютне, тис. грн.		відносне, %	
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	2016/ 2015	2017/ 2016	2016/ 2015	2017/ 2016
Залучений капітал, всього	4501	100	2777	100	3395	100	-1724	618	-38,3	22,2
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	583	13,0	40	1,4	32	0,9	-543	-8	-93,1	-2,0
Поточні зобов'язання і забезпечення	3918	87,0	2737	98,6	3263	96,1	-1181	-526	-30,1	-19,2

Джерело: Складено на основі даних ф. №1»Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Залучений капітал підприємства включає: довгострокові зобов'язання та поточні зобов'язання і забезпечення.

Питома вага довгострокових зобов'язань і забезпечення підприємства в 2015 р. становила 13,0%, надалі зменшується до 0,9% в 2017 р. Довгострокових кредитів підприємство не має. Також підприємство не має і короткострокових кредитів.

Питома вага поточних зобов'язань і забезпечення зростає з 87,0% в 2015 р. до 96,1% в 2017 р.

Як відомо, позитивними фінансовими якістьми балансу є:

- збільшення валюти балансу;
- перевищення темпів росту оборотних активів над необоротними;
- відсутність різких змін у значеннях окремих статей балансу;
- відносна рівновага дебіторської заборгованості з кредиторською;
- відсутність «критичних» статей у балансі: «Непокриті збитки», «Вилучений капітал», «Неоплачений капітал»,
- відсутність іммобілізації коштів основної діяльності в капітальні вкладення;
- зростання робочого капіталу;
- переважання частки власного капіталу в авансованому над часткою залученого.

На підприємстві ТДВ «Плодорозсадник» валюта балансу в 2017 р. збільшується (на 7,9%), що є позитивною якістю балансу.

Також серед позитивних якостей балансу підприємства є те, що оборотні активи зростають; відсутні критичні статті у балансі («Непокриті збитки», «Неоплачений капітал»); відсутня іммобілізація коштів основної діяльності в капітальні вкладення; частка власного капіталу переважає над часткою залученого.

Наступним етапом аналізу фінансового стану підприємства є аналіз платоспроможності і ліквідності.

Платоспроможність підприємства визначається як здатність покриття усіх зобов'язань всіма активами. Ліквідність – це здатність підприємства покривати свої зобов'язання активами, строк перетворення яких в грошову форму відповідає строку погашення зобов'язань. Від рівня ліквідності залежить рівень платоспроможності підприємства.

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні активів, які згруповані за ступенем їх ліквідності (у порядку зменшення) і пасивів, які згруповані за строками погашення зобов'язань.

Залежно від ступеня ліквідності активи поділяються на:

1) Найбільш ліквідні активи (A1):

- грошові кошти;
- поточні фінансові інвестиції;

2) Середньо-ліквідні активи (A2):

- дебіторська заборгованість та інші оборотні активи;

3) Низько-ліквідні активи (A3):

- запаси підприємства;

4) Важко-ліквідні активи (A4):

- активи першого розряду, необоротні активи;

Пасиви балансу залежно від терміновості сплати зобов'язань групують:

1) Поточні зобов'язання за розрахунками (П1);

2) Короткострокові кредити банків і позики (П2);

3) Довгострокові зобов'язання (П3);

4) Постійні пасиви (П4) – власний капітал підприємства.

Баланс вважають ліквідним, якщо $A1 \geq P1$, $A2 \geq P2$, $A3 \geq P3$, $A4 \leq P4$

Аналіз ліквідності балансу ТДВ «Плодорозсадник» проведемо в табл. 3.7.

Як свідчать дані табл. 3.7., як в 2016 р. так і в 2017 р. $A1 \geq P1$, $A2 \leq P2$, $A3 \geq P3$, $A4 \geq P4$, отже баланс підприємства ТДВ «Плодорозсадник» є частково ліквідним.

Таблиця 3.7

Аналіз ліквідності балансу ТДВ «Плодорозсадник»

Актив	Роки		Пасив	Роки		Платіжний надлишок або нестача (А-П)	
	2016	2017		2016	2017	2016	2017
A ₁	32	1019	П ₁	0	0	+32	+1019
A ₂	489	238	П ₂	2737	3263	-2248	-3025
A ₃	403	626	П ₃	40	32	+363	+594
A ₄	6238	5846	П ₄	4385	4434	+1853	+1412
БАЛАНС	7162	7729	БАЛАНС	7162	7729	x	x

Джерело: Складено на основі даних ф. №1»Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Аналіз коефіцієнтів ліквідності проводимо в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Аналіз коефіцієнтів ліквідності ТДВ «Плодорозсадник»

Показники	2015	2016	2017	Відхилення			
				абсолютне, тис. грн.		відносне, %	
				2016/ 2015	2017/ 2016	2016/ 2015	2017/ 2016
Вихідні дані, тис. грн.							
1. Поточні зобов'язання	3918	2737	3263	-1181	526	-30,1	19,2
2. Грошові кошти	1573	32	1019	-1541	987	-97,9	в 30 р.
3. Дебіторська заборгованість	650	295	110	-355	-185	-54,6	-62,7
4. Оборотні активи	3238	924	1883	-2314	959	-71,5	3,8
5. Необоротні активи	5465	6238	5846	773	-392	14,1	-6,3
6. Активи	8703	7162	7729	-1541	567	-17,7	7,9
7. Кредиторська заборгованість	3748	2598	3175	-1150	577	-30,7	22,2
Коефіцієнти							
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,40	0,01	0,31	-0,39	0,3	-97,3	в 30 р.
2. Коефіцієнт термінової ліквідності	0,57	0,12	0,35	-0,45	0,23	-78,9	191,7
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,83	0,34	0,58	-0,49	0,24	59,0	70,5
4. Коефіцієнт співвідношення ДЗ і КЗ	0,17	0,11	0,03	-0,06	-0,08	-35,3	-72,7
5. Коефіцієнт мобільності активів	0,60	1,15	0,03	0,55	-1,12	91,7	в 37 р.
6. Коефіцієнт співвідношення активів	1,67	6,75	3,10	5,08	-3,65	304,2	-54,1

Джерело: Складено на основі даних ф. №1»Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яку частину короткострокових позикових зобов'язань можна за необхідності погасити

негайно. Теоретично достатнім вважається значення 0,25 – 0,3. На досліджуваному підприємстві в 2015 р. і 2017 р. він відповідає нормативному значенню.

Теоретично обґрунтоване значення коефіцієнта термінової (швидкої) ліквідності складає 1,0. В даному випадку він менше і в 2017 р. становить 0,35.

Для коефіцієнта загальної ліквідності (коефіцієнт покриття) оптимальним вважається співвідношення 2:1 і вище. в 2017 р. він становить 0,58, отже фінансовий ризик підприємства значний

Отже, розраховані коефіцієнти свідчать про те, що підприємство є частково ліквідним.

Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості має тенденцію до зменшення і становить в 2017 р. 0,03.

Мобільність активів зменшується, про що свідчить коефіцієнт мобільності активів. Це відбулося за рахунок того, що оборотні активи зменшилися, а необоротні активи – збільшилися.

Коефіцієнт співвідношення активів має протилежну тенденцію і становить в 2017 р. 3,10.

Проведемо аналіз фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство здатне забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також покрити затрати на своє розширення і оновлення.

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства проводимо в табл. 3.9.

Коефіцієнт автономії характеризує частку власників підприємства в загальній сумі коштів. Чим вищим є значення цього показника, тим більше підприємство є фінансово стійким, стабільним і незалежним від зовнішніх кредитів. В даному випадку частка власників підприємства становить 57% на кінець 2017 р., порівняно з минулим роком більше на 4 в.п.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу зменшується в 2016 р. і зростає в 2017 р., отже збільшується залежність підприємства від зовнішніх кредиторів.

Нормативне значення коефіцієнта маневреності становить $0,4 \div 0,6$. На кінець 2017 р. цей коефіцієнт становить 0,42, отже відповідає нормативному значенню.

Таблиця 3.9

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості ТДВ «Плодорозсадник»

Показники	2015	2016	2017	Відхилення			
				абсолютне, тис. грн.		відносне, %	
				2016/ 2015	2017/ 2016	2016/ 2015	2017/ 2016
Вихідні дані, тис. грн.							
1. Власний капітал (ВК)	4202	4385	4434	183	49	4,3	1,1
2. Майно (М)	8703	7162	7729	-1541	567	-17,7	7,9
3. Позиковий капітал (ПК)	4501	2777	3295	-1724	518	-38,3	18,6
4. Оборотні активи (ОА)	3238	924	1883	-2314	959	-71,5	3,8
5. Основні засоби (ОЗ)	5052	5748	5274	696	-474	13,8	-8,2
6. Необоротні активи (НА)	5465	6238	5846	773	-392	14,1	-6,3
Коефіцієнти							
1. Коефіцієнт автономії (ВК/М)	0,48	0,61	0,57	0,13	0,09	27,1	18,7
2. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу (ПК/М)	0,52	0,39	0,43	-0,13	0,04	-25,0	10,2
3. Коефіцієнт фінансування (ПК/ВК)	1,07	0,63	0,74	-0,44	0,11	-41,1	17,5
4. Коефіцієнт фінансової стабільності (ВК/ПК)	0,93	1,58	1,34	0,65	-0,24	69,9	-15,2
5. Коефіцієнт маневреності (ВК+ПК-НА)/ВК)	0,77	0,21	0,42	-0,56	0,21	-72,7	100,0
6. Коефіцієнт інвестування (ВК/НА)	0,77	0,70	0,76	-0,07	0,06	-9,0	8,6

Джерело: Складено на основі даних ф. №1»Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Коефіцієнт фінансування показує, скільки позикових коштів підприємство залучило на 1 грн. вкладених в активи власних коштів. Нормальний стан – коли цей коефіцієнт менше 1. В даному випадку він менше 1 в 2016 і 2017 р.р..

Коефіцієнт інвестування не має нормативного значення, але чим більше його значення – тим краще для підприємства. В даному випадку його значення зростає в 2017 р., що є позитивним для підприємства.

Отже розраховані коефіцієнти свідчать про те, що підприємство – фінансово стійке.

Проведемо аналіз ділової активності підприємства.

В якості критеріїв ділової активності використовуються такі показники, як обсяг реалізації продукції, прибуток, величину капіталу, авансованого в активи підприємства. При цьому враховується, що прибуток повинен зростати більш високими темпами, ніж обсяги реалізації продукції та вартість майна підприємства:

$$T_{np} \geq T_p \geq T_k \geq 100\% \quad (3.1)$$

На досліджуваному підприємстві прибуток в 2017 р. зменшується на 50%, обсяги реалізації продукції зросли на 11%, вартість майна збільшилася на 7,9%.

Ділову активність підприємства характеризують показники оборотності його засобів. В табл. 3.10. проведемо аналіз показників ділової активності.

Таблиця 3.10

Аналіз показників ділової активності ТДВ «Плодорозсадник»

Показники	2015	2016	2017	Відхилення			
				абсолютне, тис. грн.		відносне, %	
				2016/ 2015	2017/ 2016	2016/ 2015	2017/ 2016
1	2	3	4	5	6	7	8
Вихідні дані, тис. грн.							
1.Виручка від реалізації (ВР)	32974	35504	39413	2530	3909	7,7	11,0
2.Капітал (К)	8703	7162	7729	-1541	567	-17,7	7,9
3.Власний капітал (ВК)	4202	4385	4434	183	49	4,3	1,1
4.Запаси (З)	936	403	626	-533	223	-56,9	55,3
5.Дебіторська заборгованість (ДЗ)	650	295	110	-355	-185	-54,6	-62,7
6.Кредиторська заборгованість (КЗ)	3748	2598	3175	-1150	577	-30,7	22,2

(продовження табл. 3.10)

1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнти							
1. Коефіцієнт оборотності капіталу (ВР/К)	3,79	4,96	5,10	1,17	0,14	30,9	2,8
2. Коефіцієнт оборотності власного капіталу (ВР/ВК)	7,84	8,10	8,89	0,26	0,79	3,3	9,7
3. Коефіцієнт оборотності запасів (ВР/З)	35,20	88,10	62,96	52,90	-25,14	150,3	-28,5
4. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (ВР/ДЗ)	50,73	120,35	358,3	69,62	237,95	137,2	197,7
5. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (ВР/КЗ)	8,80	13,66	12,41	4,86	-1,25	55,2	-9,1

Джерело: Складено на основі даних ф. №1»Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Коефіцієнт оборотності капіталу, коефіцієнт оборотності власного капіталу зростають, що є позитивною тенденцією і свідчить про прискорення обороту капіталу і власного капіталу. Позитивним також є зростання коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості.

Зниження коефіцієнта оборотності запасів в 2017 р. свідчить про відносне збільшення виробничих запасів і незавершеного виробництва або про зниження попиту на продукцію (товари, роботи, послуги). Чим більше цей показник, тим більш ліквідну структуру мають оборотні активи і тим стійкіше фінансове становище підприємства.

Загалом проведений аналіз свідчить про поліпшення фінансового стану ТДВ «Плодорозсадник», його фінансову стійкість, підвищення ділової активності.

3.2. Аналіз фінансових результатів аграрного підприємства

У нинішніх умовах господарювання, які вимагають від сільськогосподарських виробників забезпечення власної фінансової стійкості у зв'язку з не надто стабільною ситуацією в економіці країни, будь-яке підприємство прагне до максимізації своїх власних фінансових результатів, що

зумовлює необхідність проведення для них якісного аналізу з метою виявлення резервів зростання їх обсягу у майбутньому. Фінансова діяльність підприємства повинна бути спрямована на забезпечення систематичного надходження і ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.

Аналіз фінансових результатів є важливою складовою частиною аналізу фінансової діяльності будь-якого підприємства.

Інформаційною основою проведення аналізу фінансових результатів слугують насамперед дані Звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), а також дані Приміток до фінансової звітності за формою № 5.

За даними фінансової звітності проаналізуємо рівень і динаміку фінансових результатів ТДВ «Плодорозсадник» (табл. 3.11.).

Таблиця 3.11

Рівень і динаміка фінансових результатів ТДВ «Плодорозсадник»

№ п/п	Показники	Роки			Відхилення			
		2015	2016	2017	абсолютне, тис грн.		відносне, %	
					2016/2015	2017/2016	2016/2015	2017/2016
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	32974	35504	39413	2530	3909	7,7	11,0
2.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	24340	28490	31487	4150	2997	17,0	10,5
3.	Валовий прибуток	8634	7014	7926	-1620	912	-18,8	13,0
4.	Інші операційні доходи	588	6	141	-582	135	-99,0	у 22 р.
5.	Адміністративні витрати	4717	5368	6358	651	990	13,8	18,4
6.	Витрати на збут	1132	101	514	-1031	413	-91,1	408,9
7.	Інші операційні витрати	929	254	540	-675	286	-72,7	112,6
8.	Фінансовий результат від операційної діяльності	2444	1297	655	-1147	-642	-46,9	-49,5

(продовження табл. 3.11)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
9.	Інші доходи	25	25	130	0	105	0	420,0
10.	Інші витрати	415	553	500	138	-53	33,2	-9,6
11.	Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2054	769	285	-1285	-484	-62,6	-62,9
12.	Витрати (дохід) з податку на прибуток	395	341	71	-54	-270	-13,7	-79,2
13.	Чистий фінансовий результат: прибуток	1659	428	214	-1231	-214	-74,2	-50,0

Джерело: Складено на основі даних ф. №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Як видно з табл. 3.11., ТДВ «Плодорозсадник» збільшує обсяги виробництва, але фінансові результати діяльності підприємства за період з 2015 року погіршуються, в 2017 році фінансові результати від операційної діяльності становлять 655 тис. грн., що менше минулорічного показника на суму 642 тис. грн. (49,5%). (рис.3.1.). Фінансовий результат до оподаткування становить 285 тис. грн., що менше минулорічного показника на суму 484 тис. грн. (69,2%). Чистий прибуток зменшився на суму 214 тис. грн. (50,0%) і становить 214 тис. грн. (рис. 3.3.)

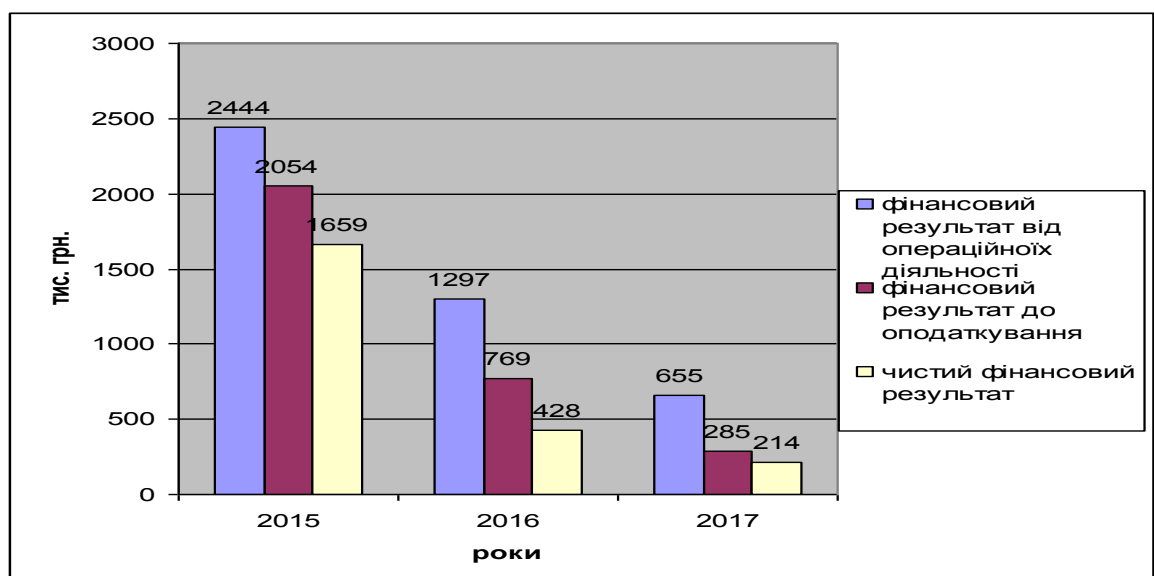

Рис. 3.3 – Динаміка фінансових результатів ТДВ «Плодорозсадник» за період 2015-2017 років

В той же час чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) постійно зростає (рис. 3.4.). Приріст чистого доходу в 2016 році порівняно з минулим роком становить 2530 тис. грн. (7,7%), в 2017 році – 3909 тис. грн. (11,0%).

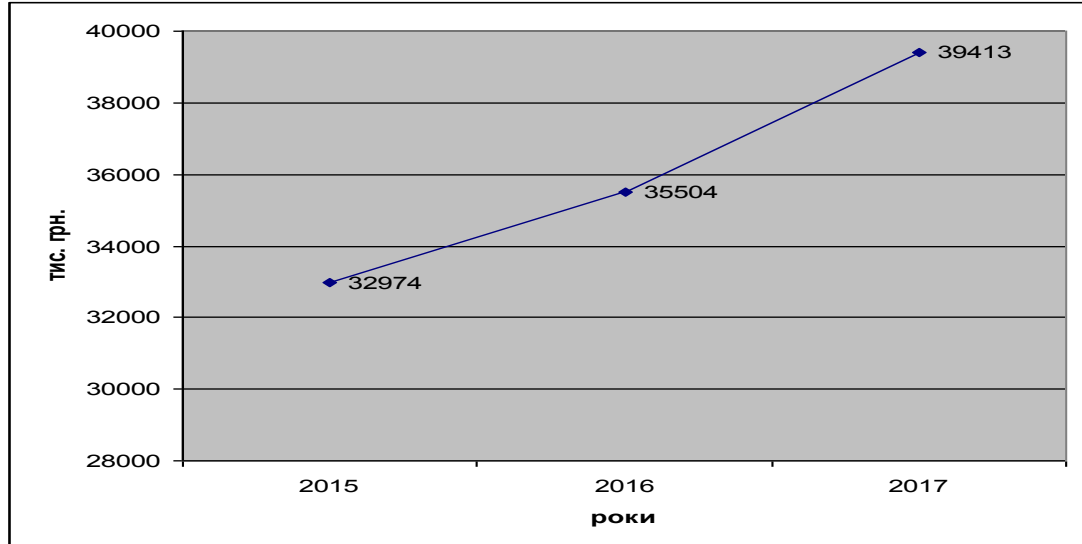

Рис. 3.4 – Динаміка чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТДВ «Плодорозсадник» за період 2015-2017 років

Собівартість реалізованої продукції має тенденцію до постійного зростання (рис. 3.5.).

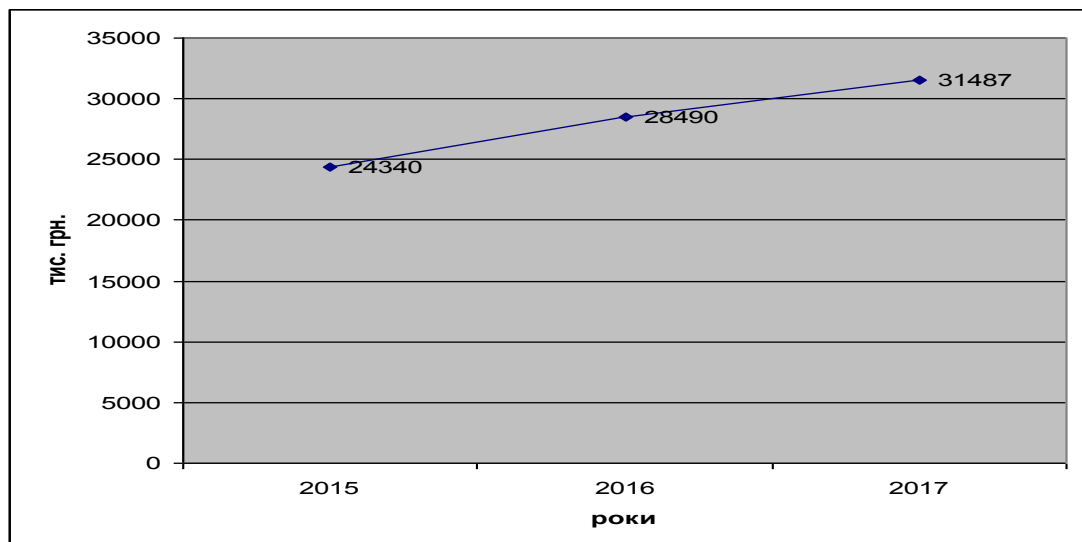

Рис. 3.5 – Динаміка собівартості продукції ТДВ «Плодорозсадник» за період 2015-2017 років

В 2017 р. собівартість реалізованої продукції становить в 31487 тис. грн. Порівняно з минулим роком приріст становить 2997 тис. грн. (10,5%). В 2016 р. приріст становить 17,0%.

Отже, собівартість зростає вищими темпами, ніж чистий дохід від реалізації продукції (товарів, послуг), що призвело до погіршення фінансових результатів підприємства від операційної діяльності.

Також високими темпами зростали адміністративні витрати. Тенденція витрат на збут та інших операційних витрат нерівномірна – зменшення в 2016 р. і зростання в 2017 р. (рис. 3.6.).

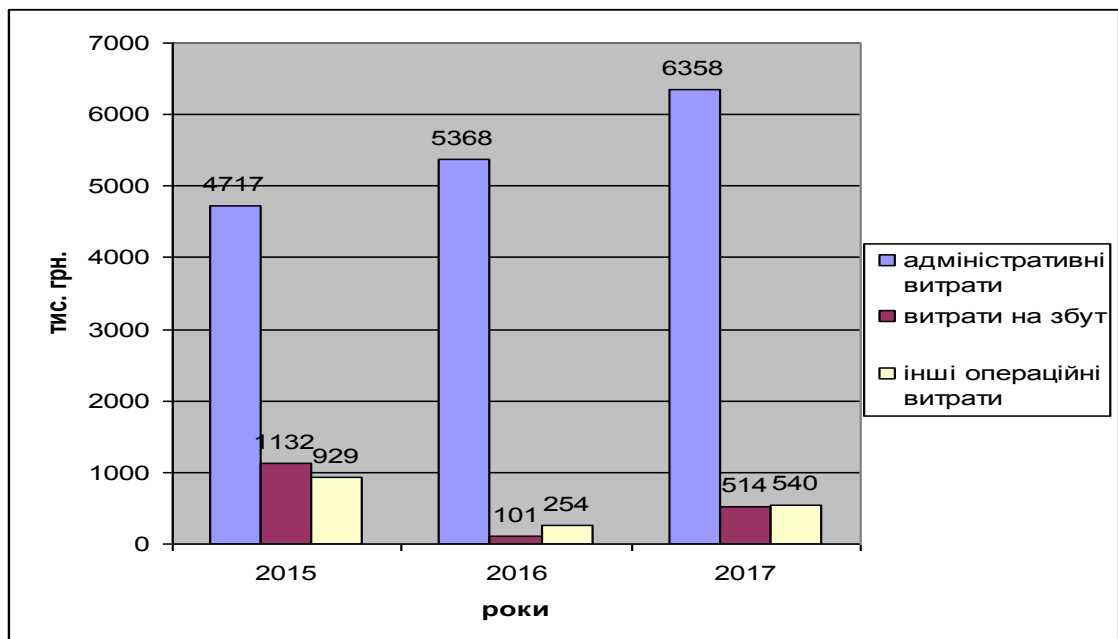

Рис. 3.6 – Динаміка адміністративних витрат та витрат на збут ТДВ «Плодородсадник» за період 2015-2017 років

Важливим інструментом у системі аналізу є аналіз операційних витрат.

Операційні витрати ТДВ «Плодородсадник» мають тенденцію до постійного зростання. За період з 2015 р. до 2017 р. вони зросли з 30045 тис. грн. до 39820 тис. грн. (рис.3.7.).

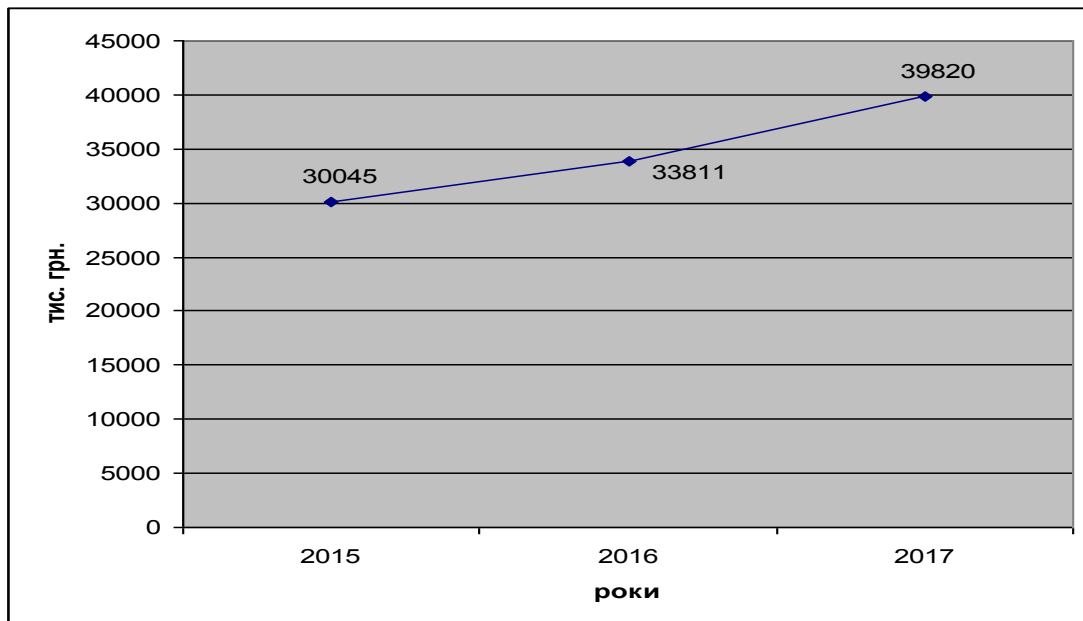

Рис. 3.7 – Динаміка операційних витрат ТДВ «Плодорозсадник» за період 2015-2017 років

Аналізу динаміки операційних витрат за основними елементами проводимо в таблиці 3.12.

Таблиця 3.12

Аналіз динаміки операційних витрат ТДВ «Плодорозсадник»

№ п/п	Елементи витрат	Роки			Відхилення			
		2015	2016	2017	абсолютне, тис грн.		відносне, %	
					2016/2015	2017/2016	2016/2015	2017/2016
1.	Матеріальні витрати	8911	8675	6444	236	-2231	2,6	-25,7
2.	Витрати на оплату праці	10889	14203	14718	3314	515	30,4	3,6
3.	Відрахування на соціальні заходи	3055	3117	2834	62	283	2,0	9,1
4.	Амортизація	653	980	1324	327	344	50,1	35,1
5.	Інші операційні витрати	6537	6836	14500	299	7664	4,6	112,1
6.	Разом	30045	33811	39820	3766	6009	12,5	17,8

Джерело: Складено на основі даних ф. №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»

Операційні витрати на підприємстві мають тенденцію до постійного зростання, приріст порівняно з минулим роком в 2016 р. становить 12,5% (+3766 тис. грн.), в 2017 р. - 17,8% (6009 тис. грн.). найвищими темпами

зростали інші операційні витрати – в 2017 р. на 112,1% (+7664 тис. грн.). В той же час матеріальні витрати зменшилися на 25,7% (-2231 тис. грн.). Витрати на оплату праці зростають в 2016 р. на 30,4% (+3314 тис. грн.), в 2017 р. – на 3,6% (515 тис. грн.). Амортизаційні відрахування зросли в 2016 р. на 50,1% (327 тис. грн.), в 2017 р. – на 35,1% (+344 тис. грн.).

В структурі операційних витрат найбільша питома вага в 2017 р. припадає на витрати на оплату праці – 37,0%, і інші операційні витрати – 36,4%.

Загалом же високі темпи зростання операційних витрат призводять до зростання собівартості реалізованої продукції і до зниження прибутковості підприємства.

Відносними характеристиками фінансових результатів і ефективності діяльності підприємства є показники рентабельності. Вони характеризують доходність підприємства з різних позицій і групуються згідно з інтересами учасників економічного процесу та ринкового обміну.

Розрахуємо показники рентабельності ТДВ «Плодородсадник».

Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг):

$$R_{\text{п}} = \frac{\text{П}}{\text{С}} * 100\% \quad (3.2)$$

де П – чистий прибуток підприємства

С – собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)

$$R_{\text{п} 2015} = \frac{\text{П}}{\text{С}} * 100\% = \frac{1659}{24340} * 100 = 6,8\%$$

$$R_{\text{п} 2016} = \frac{\text{П}}{\text{С}} * 100\% = \frac{428}{28490} * 100 = 1,5\%$$

$$R_{\text{п} 2017} = \frac{\text{П}}{\text{С}} * 100\% = \frac{214}{31487} * 100 = 0,7\%$$

Рентабельність активів:

$$R_{\text{а}} = \frac{\text{П}}{\text{А}} * 100\% \quad (3.3)$$

де А – активи підприємства

$$Pa_{2015} = \frac{\Pi}{A} * 100 = \frac{1659}{8703} * 100 = 19,1\%$$

$$Pa_{2016} = \frac{\Pi}{A} * 100 = \frac{428}{7162} * 100 = 6,0\%$$

$$Pa_{2017} = \frac{\Pi}{A} * 100 = \frac{214}{7729} * 100 = 2,8\%$$

Рентабельність власного капіталу:

$$P_{\Pi} = \frac{\Pi}{BK} * 100\% \quad (3.4)$$

де BK – власний капітал підприємства

$$P_{B.K.}_{2015} = \frac{\Pi}{A} * 100 = \frac{1659}{4202} * 100 = 39,5\%$$

$$P_{B.K.}_{2016} = \frac{\Pi}{A} * 100 = \frac{428}{4385} * 100 = 9,8\%$$

$$P_{B.K.}_{2017} = \frac{\Pi}{A} * 100 = \frac{214}{4434} * 100 = 4,8\%$$

Як свідчать розраховані показники, підприємство рентабельне. Але за період з 2015 до 2017 р. ці показники весь час зменшуються (табл. 3.13).

Таблиця 3.13

Динаміка показників рентабельності ТДВ «Плодорозсадник»

№ п/п	Показники	Роки			Відхилення	
		2015	2016	2017	2016/2015	2017/2016
1.	Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг)	6,8	1,5	0,7	-5,3	-0,8
2.	Рентабельність активів	19,1	6,0	2,8	-13,1	-3,2
3.	Рентабельність власного капіталу	39,5	9,8	4,8	-29,7	-5,0

Показники рентабельності зменшуються, так як зменшується прибуток підприємства, в той же час зросли такі показники, як вартість активів, собівартість реалізованої продукції, власний капітал, в результаті чого і знизилася рентабельність.

3.3. Шляхи зміцнення фінансового стану аграрного підприємства

Післякризовий період в економіці України створює для підприємств нові, більш конкурентні умови господарювання. До цих умов треба пристосовуватись, адаптувати усі системи підприємства, перетворити їх так, щоб суб'єкт господарювання ефективно функціонував і розвивався.

Одним із найактуальніших завдань сільськогосподарських підприємства залишається зміцнення їх фінансового стану шляхом правильної оцінки і своєчасного прийняття необхідних комплексних рішень.

Фінансовий стан підприємства є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

За умов переходу економіки України до ринкових відносин, суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності, значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їх ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності.

Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств та виникнення різноманітних форм власності, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) суб'єкта господарювання, які можна виявити тільки на підставі своєчасного й об'єктивного аналізу фінансового стану підприємства.

Переважна більшість керівників при веденні господарської діяльності не проводять таких досліджень, а користуються власними знаннями та покладаються на сприятливу кон'юнктуру ринку.

Пріоритетного значення аналіз фінансового стану набуває за ринкових відносин, оскільки попередньо проведена оцінка діяльності підприємства відповідно до запитів керівництва, зокрема, надає можливість сформулювати

оптимальну структуру засобів підприємства, визначити найбільш раціональні шляхи використання ресурсів, забезпечити наявність на поточному рахунку підприємства мінімально необхідної суми грошових коштів для погашення поточних зобов'язань, розробити комплекс заходів з попередження чи недопущення виникнення збитків тощо.

Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці – за ряд періодів, дасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи більш ефективного використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення. Слід зазначити, що більшість підприємств здійснюють аналіз фінансового стану з метою оцінки фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності. Лише незначна кількість підприємств за його допомогою оцінюють перспективи розвитку підприємства в майбутньому.

Ефективність використання ресурсів і підвищення рівня економічної стійкості аграрних підприємств в сучасних економічних умовах значною мірою залежить від наявності, використання й вдосконалення економічного потенціалу підприємства.

Однією з особливостей нестійкого функціонування сучасних підприємств аграрної сфери є кількісна, якісна та структурна недосконалість економічного потенціалу господарюючих суб'єктів, що зумовлена великими втратами ресурсів у здійсненні реформ і складним фінансовим становищем сільськогосподарських підприємств.

Використання й вдосконалення економічного потенціалу до необхідного рівня повинно надавати можливість підприємству для ефективного застосування своїх ресурсів, а значить сприяти поглинанню зовнішніх й внутрішніх дестабілізуючих факторів, що є свідченням стійкості функціонування.

Фінансова стійкість вітчизняних аграрних підприємств характеризує фінансову стабільність держави загалом. Адже агропромисловий комплекс займає значне місце у народному господарстві України, що робить за необхідне забезпечити фінансову стійкість сільськогосподарських підприємств.

Поняття фінансової стійкості можна визначити як такий стан і ступінь використання фінансових ресурсів на підприємстві, при якому воно може вільно розпоряджатися своїми грошовими коштами, може забезпечити безперебійний процес виробництва та реалізації продукції та здатне покрити витрати на розширення та оновлення виробництва.

За останні роки у функціонуванні підприємств аграрного сектора економіки помітні певні успіхи, але ці покращення нестабільні і потребують постійної підтримки держави. Тому сьогодні потребує негайного вирішення проблема врегулювання українського законодавства, формування сприятливого законодавчого клімату в державі, адже стабільність функціонування аграрного сектора, насамперед, залежить від нормативно-правової бази, яка б забезпечувала сталий розвиток цієї галузі.

Виходячи із проблеми покращення законодавчої бази для стабільної роботи аграрних підприємств, аграрна політика має бути спрямована на розробку комплексних і системних законодавчих актів, які б змогли підвищити ефективність сільського господарства в цілому. Державі треба звернути увагу здебільшого на покращення умов розвитку приватного господарювання, запровадити та чітко визначити умови ринкового механізму, який би регулював відносини між селянами, власниками та суб'єктами господарювання, шляхом оренди майна та земельних ділянок.

Ще однією з головних проблем покращення сучасного фінансового стану сільськогосподарських підприємств є несприятлива система їх оподаткування. У минулому в Україні тривалий час не існувало стабільної системи оподаткування та паритету цін на аграрну продукцію, що також призвело до таких негативних наслідків для підприємств аграрного сектора, як збільшення заборгованості до бюджету та зменшення прибутковості.

Першочерговим заходом у покращанні фінансового стану аграрних підприємств на сучасному етапі розвитку є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу.

Оптимізація ліквідності підприємства реалізується за допомогою оперативного механізму фінансової стабілізації – системи заходів, спрямованих, з одного боку, на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого, на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання.

Фінансові зобов'язання підприємство може зменшити за рахунок: зменшення суми постійних витрат (зокрема витрат на утримання управлінського персоналу); зменшення рівня умовно-змінних витрат; продовження строків кредиторської заборгованості за товарними операціями; відтермінуванням виплат дивідендів та відсотків.

Збільшити суму грошових активів можна за рахунок: рефінансування дебіторської заборгованості (шляхом факторингу, врахування та дисконтування векселів, форфейтингу, примусового стягнення); прискорення оборотності дебіторської заборгованості (шляхом скорочення термінів надання комерційного кредиту); оптимізація запасів товарно-матеріальних цінностей (шляхом встановлення нормативів товарних запасів методом техніко-економічних розрахунків); скорочення розмірів страхових, гарантійних та сезонних запасів на період перебування підприємства у фінансовій кризі [98, с.43].

Покращенню фінансового стану аграрних підприємств сприятиме зменшення питомої ваги постійних витрат у собівартості продукції. Скорочення витрат – дієвий інструмент стабілізації фінансового стану підприємства, оскільки сприяє підвищенню рентабельності продажів і надходженню коштів. У рамках цього потрібно використовувати нормування всіх статей витрат, контроль виконання встановлених нормативів та контроль всіх видів альтернативних витрат (таких як використання Інтернету, телефонного зв'язку, оргтехніки в особистих цілях і інші витрати, яких можна уникнути).

В умовах конкурентного середовища актуальності набуває оптимізація збутової політики сільськогосподарських підприємств. Для оптимізації обсягів дебіторської заборгованості потрібно вибрати найбільш доцільні строки платежів та форми розрахунків із споживачами (попередня оплата, з відстрочкою платежу, за фактом відвантаження продукції).

Незважаючи на значні обсяги дебіторської заборгованості, на нашу думку, доцільним є надання відстрочки платежу споживачам, адже за рахунок цього збільшується обсяг реалізації, а разом з тим і прибуток (для стимулювання збуту в умовах високої конкуренції). З іншого боку, в цьому випадку є ризик виникнення додаткових витрат по залученню короткострокових банківських кредитів для компенсації дебіторської заборгованості.

Важливим напрямом зміцнення фінансового стану є його прогнозування, оскільки, щоб грамотно керувати виробництвом, активно впливати на формування показників господарської і фінансової діяльності, необхідно постійно використовувати дані про його стан, а також зміни, які в ньому відбуваються.

Фінансовий стан підприємства не може бути стійким, якщо воно не отримує прибутку у розмірах, що забезпечують необхідний приріст фінансових ресурсів, спрямованих на зміцнення матеріально-технічної бази підприємства та їх соціальної сфери.

Основним напрямом забезпечення досягнення точки фінансової рівноваги підприємством є скорочення обсягу споживання фінансових ресурсів. Неefективність використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності підприємства і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні, виробництві та реалізації продукції; до невиконання плану прибутку, зниження рентабельності підприємства, до загрози економічних санкцій. Як наслідок, маємо результат, що майже кожне друге підприємство у галузі сільського господарства збиткове і причини цього явища різні.

Проте попередити такі негативні наслідки можна. Для цього потрібно систематично й глибоко оцінювати фінансовий стан підприємства з використанням різних методів та прийомів аналізу.

Таким чином, підсумовуючи сказане, можна виділити основні напрямки покращення фінансового стану вітчизняних підприємств:

- зниження собівартості продукції (робіт, послуг);
- пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке забезпечує рентабельність власного капіталу;
- підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства;
- оптимізація збутової політики, розширення ринків збуту;
- збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства.

Перелік заходів із покращення фінансового стану є індивідуальним для кожного з підприємств та залежить від сфери господарювання, видів продукції, кон'юнктури ринку, регіональної інфраструктури, системи управління підприємством, структури витрат на виробництво та управління, техніко-технологічних особливостей та інших факторів.

Висновки до розділу 3

Однією з важливих умов прийняття управлінських рішень є розрахунок на основі фінансової звітності фінансових показників та використання їх для оцінки фінансового стану підприємства. Фінансовий стан є однією з найважливіших характеристик виробничо-фінансової діяльності підприємства.

Аналіз фінансового стану досліджуваного підприємства свідчить про те, що підприємство є фінансово стійким і стабільним і незалежним від зовнішніх кредитів, платоспроможним, рентабельним. Вартість майна має тенденцію до зростання. Проте прибуток зменшується, оскільки досить високими темпами зростають операційні витрати. А високі темпи зростання операційних витрат призводять до зростання собівартості реалізованої продукції і до зниження прибутковості підприємства.

Показники рентабельності зменшуються, так як зменшується прибуток підприємства, в той же час зросли такі показники, як вартість активів, собівартість реалізованої продукції, власний капітал, в результаті чого і знизилася рентабельність.

Одним із найактуальніших завдань сільськогосподарських підприємства нині залишається зміцнення їх фінансового стану шляхом правильної оцінки і своєчасного прийняття необхідних комплексних рішень.

Однією з особливостей нестійкого функціонування сучасних підприємств аграрної сфери є кількісна, якісна та структурна недосконалість економічного потенціалу господарюючих суб'єктів, що зумовлена великими втратами ресурсів у здійсненні реформ і складним фінансовим становищем сільськогосподарських підприємств.

Використання й вдосконалення економічного потенціалу до необхідного рівня повинно надавати можливість підприємству для ефективного застосування своїх ресурсів, а значить сприяти поглинанню зовнішніх й внутрішніх дестабілізуючих факторів, що є свідченням стійкості функціонування.

Основні напрямки покращання фінансового стану аграрних підприємств та формування їх фінансової стійкості: удосконалення інформаційного та методичного забезпечення фінансового стану підприємств; розробка методичного забезпечення процесу прогнозування фінансового стану підприємств; удосконалення структури аналізу стану підприємства, залежно від мети та змісту роботи на кожному етапі; опрацювання методики форм фінансової звітності, що дозволить підвищити її аналітичні можливості та реальність оцінки майна; розробка методики комплексної бальної оцінки фінансового стану підприємства, яка б дозволила проаналізувати стан підприємства за оптимальною сукупністю фінансових показників та коефіцієнтів; удосконалення теоретичних засад формування та реалізації інформаційної системи підприємства.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведені у дипломній роботі дослідження дозволяють сформулювати такі висновки і пропозиції.

1. Звітність є одним із важливих елементів методу бухгалтерського обліку. Бухгалтерську звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період, називають фінансовою звітністю. Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Фінансова звітність складається із затверджених Міністерством фінансів України та погоджених із Державною службою статистики України форм: Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф.№ 1); Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (ф. № 2); Звіт про рух грошових коштів (ф. № 3); Звіт про власний капітал (ф.№ 4); Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5) з додатками: Звітність за сегментами (ф. № 6) та пояснювальною запискою.

2. Аналіз фінансової звітності важливим елементом фінансового менеджменту. Технологічний процес аналізу фінансової звітності залежить від поставлених завдань (прогнозування майбутніх умов і результатів, виявлення проблем управління підприємством, оцінка діяльності керівництва, вибір напрямків інвестування тощо).

Основною метою проведення експрес-аналізу є проста оцінка майнового стану та ефективності розвитку підприємства. Деталізований аналіз фінансової звітності дає змогу оцінити фінансовий стан підприємства, його майновий стан, ступінь підприємницького ризику, достатність капіталу для поточної діяльності і короткострокових інвестицій, потребу в додаткових джерелах фінансування, здатність до нарощування капіталу, раціональність використання позикових коштів, ефективність діяльності підприємства загалом.

Проведення оперативного і якісного аналізу фінансової звітності дає змогу сільськогосподарському підприємству виявити резерви покращання його фінансового стану, підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності.

3. Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів.

Нормативно-правова регламентація складання фінансової звітності в Україні здійснюється Законами України, Указами Президента, постановами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства фінансів України та іншими нормативно-правовими актами. Правові основи з питань складання фінансової звітності регламентуються Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні».

Прямий вплив на якість вітчизняної фінансової звітності здійснює держава шляхом законодавчого регулювання процесу ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності і визначення вимог до інформації, що у такій звітності міститься. Однак її вплив не визначається дієвим механізмом контролю за якістю звітності, в тому числі з встановлення відповідальності (кримінальних або штрафних санкцій) за шахрайство, фальсифікацію, викривлення та недостовірність облікових даних.

4. При складанні звітності потрібно додержуватись відповідних вимог: доречності, зрозумілості, надійності, суттєвості, достовірності, зі ставності, принципів.

Послідовність складання фінансової звітності на підприємстві ТДВ «Плодорозсадник» є багатоетапним процесом: вивчення змін і доповнень до законів і нормативно-правових актів; проведення річної інвентаризації; перевірка і уточнення показників періодичної і річної звітності; проведення переоцінки необоротних і оборотних активів; узгодження доходів і витрат, що відносяться до звітного періоду; завершення аналітичного обліку і підготовка

даних для синтетичного обліку; завершення записів у Головній книзі і узгодження даних аналітичного і синтетичного обліку; взаємоузгодженість показників фінансової звітності; розгляд і затвердження річної фінансової звітності; подання фінансової звітності із супровідним листом. Важливим моментом підготовки до складання річного звіту є закриття в кінці року операційних, зібрано-розподільних та інших рахунків і субрахунків з обліку витрат і доходів.

5. Перехід на МСФЗ значно покращує умови для потенційних інвесторів у агросферу України, оскільки створює необхідні рамкові умови, щодо прозорості звітності та систем обліку, взагалі. Така позиція з боку закордонних інвесторів пояснюється тим, що національні бухгалтерські стандарти недостатньо розкривають інформаційну сутність та корисність відповідних операцій.

Більшість агроформувань України не бачать сенсу переходити самостійно на ведення бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами і відповідно формувати звітність за ними, але враховуючи напрям розвитку нашої країни є потреба в здійсненні даного процесу, що дозволить покращити не лише процес організації обліку, а й діяльність аграрного підприємства в цілому.

6. У світлі останніх змін в країні та ухвалення певних регуляторних і нормативних актів у царині рішень для автоматизації процесів управління відкриваються нові цікаві можливості розвитку саме національного ринку ERP-систем. Йдеться про автоматизацію процесів у діяльності бухгалтерів, кадровиків та інших служб як державних, так і приватних установ і компаній.

Широкий спектр впровадження інформаційних технологій у діяльність аграрних підприємств сприяє організації конкурентоспроможного виробництва, надає можливість в рамках прийнятих перспективних планів знайти сучасні технології та методи їх реалізації.

7. Однією з важливих умов прийняття управлінських рішень є розрахунок на основі фінансової звітності фінансових показників та використання їх для оцінки фінансового стану підприємства.

Аналіз фінансового стану досліджуваного підприємства ТДВ «Плодорозсадник» свідчить про ряд позитивних тенденцій. Вартість майна підприємства зростає. Підприємство є ліквідним, фінансово стійким і платоспроможним. Фінансовий стан поліпшується, підвищується і його ділова активність.

Серед позитивних якостей балансу підприємства є те, що оборотні активи зростають; відсутні критичні статті у балансі («Непокриті збитки», «Неоплачений капітал»); відсутня іммобілізація коштів основної діяльності в капітальні вкладення; частка власного капіталу переважає над часткою залученого.

8. У нинішніх умовах господарювання, які вимагають від сільськогосподарських виробників забезпечення власної фінансової стійкості у зв'язку з не надто стабільною ситуацією в економіці країни, будь-яке підприємство прагне до максимізації своїх власних фінансових результатів, що зумовлює необхідність проведення для них якісного аналізу з метою виявлення резервів зростання їх обсягу у майбутньому.

Аналіз фінансових результатів підприємства свідчить про те, що обсяги виробництва збільшуються, але фінансові результати діяльності погіршуються. В 2017 році фінансові результати від операційної діяльності зменшилися на 49,5%, а чистий прибуток – на 50,0%. Собівартість продукції (товарів, робіт, послуг) зростає вищими темпами, ніж чистий дохід від реалізації продукції (товарів, послуг), що призвело до погіршення фінансових результатів підприємства від операційної діяльності. Також високими темпами зростали адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. А високі темпи зростання операційних витрат призводять до зростання собівартості реалізованої продукції і до зниження прибутковості підприємства.

Оскільки зменшується прибуток, а в той же час зросли такі показники, як вартість активів, собівартість реалізованої продукції, власний капітал, то відповідно показники рентабельності зменшуються.

9. За останні роки у функціонуванні підприємств аграрного сектора економіки помітні певні успіхи, але ці покращення нестабільні і потребують постійної підтримки держави. Тому сьогодні потребує негайного вирішення проблема врегулювання українського законодавства, формування сприятливого законодавчого клімату в державі.

Аграрна політика має бути спрямована на розробку комплексних і системних законодавчих актів, які б змогли підвищити ефективність сільського господарства в цілому. Державі треба звернути увагу здебільшого на покращення умов розвитку приватного господарювання, запровадити та чітко визначити умови ринкового механізму, який би регулював відносини між селянами, власниками та суб'єктами господарювання, шляхом оренди майна та земельних ділянок.

10. Основні напрямки покращення фінансового стану аграрних вітчизняних підприємств:

- зниження собівартості продукції (робіт, послуг);
- пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке забезпечує рентабельність власного капіталу;
- підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства;
- оптимізація збутової політики, розширення ринків збуту;
- збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства.

Перелік заходів із покращення фінансового стану є індивідуальним для кожного з підприємств та залежить від сфери господарювання, видів продукції, кон'юнктури ринку, регіональної інфраструктури, системи управління підприємством, структури витрат на виробництво та управління, техніко-технологічних особливостей та інших факторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева В. О. Проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні / В. О. Алексеева, С. О. Клименко // Економічні науки. сер.: Облік і фінанси, 2013. – Вип. 10(3). – С. 10-14.
2. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В.Г.Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с.
3. Блищик Л. В. Бухгалтерський облік як важливе джерело інформаційного забезпечення управління підприємством/ Л. В. Блищик // Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні. Матеріали ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів. – Ірпінь, 24 лютого 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ir.asta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/322/1/286_IR.pdf
4. Бондар М.І. Звітність підприємства: Підручник/ М.І.Бондар, Ю.А.Верига, М.М. Орищенко, Н.В.Прохар, Н.І.Лежненко [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pidruchniki.com/2015060964802/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/zvitnist_pidpriyemstva
5. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підруч. / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 480 с.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Навч. посібник / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.
7. Бухгалтерська звітність сільськогосподарських підприємств: Практичний посібник // В.В.Мельничук, Н.Л.Жук, А.С.Стецюк та ін.; За ред. Б.В.Мельничука. – К.: ТОВ «Всеукраїнський інститут права і оцінки», 2014. – 84 с.
8. Бухгалтерський облік: Навч. посібник/ Ю. А. Верига, М. О. Виноградова, Т. В. Гладких. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 500 с.
9. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах / За ред. М.Ф. Огійчука. – К.: Алерта, 2007. – 979 с.

- 10.Верига Ю. А. Фінансовий облік: Навч. посібник/ Ю. А. Верига, Т. В. Гладких, М. М. Орищенко. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 438 с.
- 11.Верхоглядова Н.І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: Навч.-практ. посібн. / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна та ін. – К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 536 с.
- 12.Впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності: краща світова практика, українські реалії та досвід країн СНД [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://nabu.ua/upload/file/msfo.pdf>
- 13.Гладких Т. В. Проблеми організації бухгалтерського обліку/ Т. В. Гладких, В. О. Подольська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uccu.org.ua/bitstream/123456789/386/1/Стаття_Гладких_Подольська.pdf
- 14.Гнатишина Н. І. Сучасні проблеми організації бухгалтерського обліку в Україні / Н. І. Гнатишина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/.pdf>
- 15.Господарський кодекс України. Закон України від 16.01.2003 р. №436-IV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
- 16.Демчук Н. А. Теоретичні основи аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств / Н. А. Демчук // Вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка та управління підприємствами». – 2017. - №9. – С.396-400 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/68.pdf
- 17.Завитій О.П., Лукава О.М. Організація і методика аудиту: Конспект лекцій/ О.П.Завитій, І.М.Лукава. – Тернопіль: «Тайп», 2006. – 251 с.
- 18.Завитій О.П. Аудит: Курс лекцій/ О.П.Завитій. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 96 с.
- 19.Звітність підприємства: Підручник/ М. І. Бондар, Ю. А. Верига, М. М. Орищенко, Н. В. Прохар, Н. І. Лежненко. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 570 с.

20. Звітність підприємств: Навч. посібник / Г.М. Давидов, Н.С. Шалімова. – К.: Знання, 2010. – 623 с.
21. Звітність підприємств: Навч. посібник / В. П. Пантелєєв, О. А. Юрченко, Г. М. Курило, К. В. Безверхий; за заг. ред. В. В. Пантелєєва. – К.: Знання, 2017. – 432 с.
22. Зоріна В. Н. Фінансова звітність підприємства: Навч. посібник / В. Н. Зоріна, Т. С. Осадча, Г. П. Зорін. – К.: ЦНЛ, 2010. – 298 с.
23. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: Навч. посібник / І. В. Жолнер. – К.: Центр учбової літератури. – 2012. – 368 с.
24. Іванов Ю.Б. Податковий облік та звітність: Підручник / Ю.Б.Іванов, В.В.Карпов, О.Є.Найденко. – К.: Знання, 2011. – 710 с.
25. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ Мінфіну України від 30.11.1999. № 291 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
26. Історія бухгалтерського обліку: Конспект лекцій / Житомир: ЖДТУ, 2013. – 55 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: learn.ztu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=1766
27. Колісник В.Ю. Проблеми і перспективи складання фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів обліку та звітності / В.Ю. Колісник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2766/1.pdf>
28. Корінь А.М. Шляхи удосконалення методики складання фінансової звітності / А.М.Корінь [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/208.pdf>
29. Корягін М.В. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності: Монографія / М. В. Корягін, П. О. Куцик. – К: Інтерсервіс, 2016. – 276 с.

- 30.Костюченко В. М. Консолідована фінансова звітність: міжнародний досвід та практика України: Навч. посібник / В. М. Костюченко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 528 с.
- 31.Коцупатрий М. М. Облік і звітність в оподаткуванні у схемах і таблицях: навч. посіб. для студ. напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит» / М. М. Коцупатрий, С. І. Ковач, К. В. Безверхий. – К.: КНЕУ, 2015. – 196 с
- 32.Кочмарська О. Бухгалтерія по-новому/ О. Кочмарська [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/oksana-kochmarska/bukhhalterija-po-novomu-2448532.html>
- 33.Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.
- 34.Крупельницька І. Г. Звітність підприємства: Навч. посібник/ І. Г. Крушельницька. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 232 с.
- 35.Кузнєцова С. О., Чернікова І. Б. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами: Навч. посібник/ С. О. Кузнєцова, І. Б. Чернігова. – Х.: Видавництво «Лідер», 2016. – 318 с.
- 36.Кулинич М. Б. Удосконалення методики складання та аналізу фінансової звітності підприємств/ М. Б. Кулинич [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/6_ukr/63.pdf
- 37.Курс економічного аналізу : підручник / І. Ф. Прокопенко, В. І. Ганін, З. Ф. Петряєва. – Харків : Легас, 2011. – 320 с.
- 38.Лазаришина І. Д. Методологія та організація економічного аналізу: навч. посібник / І. Д. Лазаришина. – Рівне : УДУВГ, 2009. – 112 с.
- 39.Левицька, С. О. Звітність підприємств: Навч. посібник / С. О. Левицька, Я. В. Лебедзевич, О. О. Осадча. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 240 с.
- 40.Лень В. С., Гавриленко В. В. Звітність підприємства: Підручник/ В. С. Лень, В. В. Гавриленко. – К.: Каравела, 2010. – 672 с.
- 41.Лисиця В. І. Організація бухгалтерського обліку в Україні: проблеми та шляхи вирішення / В. І. Лисиця // Економічні проблеми сталого розвитку:

матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 27 травня 2015 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/43838/1/Lysytsia_dokumentobih.pdf

42. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Б. М. Литвин, М. В. Стельмах. – К. : «Хай-Тек Прес», 2008. – 336 с.
43. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік: Підручник/ О. В. Лишиленко. – К: Центр учбової літератури. – 2011. – 670 с.
44. Ломакіна А.Є. Особливості переходу України на Міжнародні стандарти фінансової звітності/ А.Є.Ломакіна [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.economy-confer.com.ua/full_article/880/
45. Лоя М. І. Проблемні аспекти розвитку бухгалтерського обліку в сучасних умовах нестабільності економічного середовища / М. І. Лоя. Молодий вчений. – 2015. - №3(18). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/3/45.pdf>
46. Лучко М. Р., Бенько І. Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах / М. Р. Лучко, І. Д. Бенько. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 206 с.
47. Мартиненко П. Ю. Основні проблеми розвитку бухгалтерського обліку в Україні та шляхи їх подолання / П. Ю. Мартиненко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/63590.doc.htm
48. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 (МСФЗ 1) «Перше застосування міжнародних стандартів фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_004
49. Міністерство фінансів України роз'яснило особливості переходу на МСФЗ згідно зі змінами до чинного законодавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/tax-and-legal-alerts/2018/2018-03-07-minfin-clarified-the-peculiarities-of-transition-to-ifs.html>

- 50.Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності. Наказ Міністерства фінансів України № 433 від 28.03.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/cont>
- 51.Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності. Наказ Міністерства фінансів України від 11.04.2013 №476 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.help/law/476/>
- 52.Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник / Є. В. Мних. – К. : Центр навч. літератури, 2003. – 412 с.
- 53.Мошенський С. З. Економічний аналіз : підручник / С.З. Мошенський, О.В. Олійник; за ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир : ПП «Рута», 2007. – 704 с
- 54.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено Наказом Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
- 55.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність». Затверджено Наказом Міністерства фінансів України №628 від 27.06.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>
- 56.Нечипорук Ю.О. Фінансова звітність: методика формування, аналізу і аудиту показників [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1392/1/ОПЗм_Нечипорук_Фінансова_звітність_методика_формування_аналізу_і_аудиту_показників.pdf
- 57.Огійчук М. Ф., Новіков І. Т., Рагуліна І. І.Організація і методика аудиту/ М. Ф. Огійчук, І. Т. Новіков, І. І. Рагуліна. – К.: Алерта, 2012. – 664 с.
- 58.Озеран А. В. Теорія та методологія формування фінансової звітності підприємств: Монографія / А. В. Озеран. – К.: КНЕУ, 2015. – 471 с.
- 59.Організація і методика економічного аналізу: Навч. посібник / Т.Д.Косова, П.М.Сухарев, Л.О.Ващенко та ін. – К. : ЦУЛ, 2012. – 528 с.

- 60.Облік, аналіз та аудит : навчальний посібник / М. С. Білик, А. Г. Загородній, Г. І. Кіндрацька, М. В. Корягін, Г. О. Партин, В. М. Чубай. – К.: Кондор, 2008. – 618 с.
- 61.Паланюк М.А., Петренко В.Г. Економічний аналіз: Навч. посіб. / М.А.Паланюк, В.Г.Петренко. – К.: Аграрна освіта, 2010. – 252 с.
- 62.Пантелеєв В. П. Консолідація фінансової звітності: Навч. посібник / В. П. Пантелеєв, К. В. Безверхий. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2016. – 429 с.
- 63.Перелік видів діяльності, щодо яких складається зведена фінансова звітність. Наказ Мінфіну України від 24.02.2000 р. № 37 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0162-00>
- 64.План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ Мінфіну України від 30.11.1999 р. № 291 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>
- 65.План рахунків бухгалтерського обліку активів, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва. Наказ Мінфіну України від 19.04.2001. № 186 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG5580.html
- 66.Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 р. №2755-УІ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
- 67.Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. Наказ Мінфіну України від 24.05.1995 р. № 88 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>
- 68.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Затверджено Наказом Міністерства фінансів України №39 від 25.02.2000 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>

69. Попович О. В., Арендар Л. М. Сучасний стан бухгалтерського обліку в Україні / О. В. Попович, Л. М. Арендар // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – №11(162). – С.123-125
70. П(С)БО Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://kodeksy.com.ua/buh/psbo.htm>
71. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon4.rada.gov.ua>
72. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо ухвалення деяких положень. Закон України від 05.10.2017 №2164-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2164-19>
73. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
74. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України від 18 березня 2004 року № 1629-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>
75. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності. Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433 [Електронний ресурс]. Режим доступу: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MF13020.html
76. Про затвердження форми державного статистичного спостереження № 50-сг (річна) «Звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств». Наказ Державної служби статистики України №127 від 06.06.2017 http://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2017/127/127_2017.htm

- 77.Про примітки до річної фінансової звітності. Наказ Міністерства фінансів України № 302 від 29.11.2000 [Електронний ресурс]. Режим доступу:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00>
- 78.Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів. Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 1998 р. № 1706 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-98-п>
- 79.Резникова В. В., Орлова О. С. Гармонізація бухгалтерського обліку і фінансової звітності суб'єктів господарювання в Україні: поняття та форми/ В. В. Резникова, О. С. Орлова [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.31/part_2/14.pdf
- 80.Резникова В. В., Орлова О. С. Напрями гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єктів господарювання в Україні / В. В. Резникова, О. С. Орлова [Електронний ресурс]. Режим доступу: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Unzap_2014_2_26.pdf
- 81.Резникова В. В. Перспективи гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні/ В. В. Резникова, О. С. Орлова [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://applaw.knu.ua/index.php/holovna/item/435-perspektyvy-harmonizatsiyi-bukhhalterskoho-obliku-ta-finansovoyi-zvitnosti-v-ukrayini-rieznikova-v-v-orlova-o-s>
- 82.Рубейкін В. А. Прийняття ефективних управлінських рішень на основі показників звітності / В. Рубейкін// Агро світ. – 2017. - №10. – С.54-58 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/10_2017/11.pdf
- 83.Садовська І. В. Бухгалтерський облік: Навч. посібник/ І. В. Садовська, Т. В. Божидарнік, К. Є Нагірська. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 688 с.
- 84.Світлична В. Ю. Гармонізація національної фінансової звітності з міжнародними стандартами: актуальність, порядок та перспективи / В. Ю.

- Світлична, С. М. Малик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khg.kname.edu.ua/index.php/khg/article/view/58/58>.
85. Сидоренко Р.В. Вимоги до фінансової звітності в сучасних умовах господарювання/ Р.В.Сидоренко [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ecj.oa.edu.ua/articles/2014/n24/27.pdf>
86. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. Схвалена Кабінетом Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. № 911-р . – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/911-2007-p>
87. Сук Л.К. Фінансовий облік: Навч. посібник / Л.К.Сук. – К.: Знання, 2012. – 647 с.
88. Трансформація фінансової звітності за міжнародними стандартами: Навч. посібник / С. О. Левицька, І. Б. Садовська, І. І. Бабіч та ін.. – Луцьк: РВВ Луцький НТУ, 2013. – 410 с.
89. Фінансовий аналіз : навч. посібник / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К. : КНЕУ, 2007. – 592 с.
90. Фінансовий аналіз : навч. посібник / за заг. ред Т. Д. Косової, І. В. Сіменко. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 440 с.
91. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник / За ред. М.Ф. Огійчука. – К.: Алерта, 2009. – 1056
92. Халатур С. М. Особливості фінансової діяльності підприємств сільськогосподарської галузі / С. М. Халатур [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2017/15.pdf
93. Хто переходить на МСФЗ з 2018 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.help/article/xto-perehodit-na-msfz-z-2018-roku/>
94. Хомин П. П., Журавель Г. П. Звітність підприємства: Навч. посіб./ П. П. Хомин, Г. П. Журавель. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 656 с.
95. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємств та її аналіз : навч. посібник / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 568 с.

- 96.Царенко О.М. Економічний аналіз діяльності підприємств агропромислового комплексу: Навч. посібник / О.М.Царенко. – К.: ЦУЛ, 2008. – 256 с.
- 97.Чабанова Н. В., Єфименко Т.І. Фінансовий облік: Підручник/ Н.Ф.Чабанова, Т.І.Єфименко. – К.: Академія, 2007. – 704 с.
- 98.Шеве́ря Я. В. Регулювання та якість фінансової звітності в Україні / Я. В. Шеве́ря // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер. : Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. - 2014. - Вип. 1. - С. 302-316. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2014_1_26.
- 99.Шкулі́па Л.В. Трансформація фінансової звітності на IFRS: сучасні питання /Л.В.Шкулі́па// Молодий вчений. – 2016. - №8(35). – С.48-54
100. Шмельова В. В. Пріоритетні заходи з підвищення фінансової стійкості підприємств агропромислового сектору економіки / В. В. Шмельова // Агро світ. – 2016. - №6. – С.38-45
101. <http://ukrstat.gov.ua/> - офіційний сайт Державного Комітету Статистики України
102. <http://www.fasb.org/> - офіційний сайт Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності (FASB)
103. <http://www.minfin.gov.ua/> - офіційний сайт Міністерства Фінансів України